

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки і підприємництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

" Вплив сучасних військових загроз та конфліктів на формування тенденцій
розвитку глобальної торгової системи "

другий (магістерський) рівень

спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Виконав: здобувач групи УПЕП-22зм

(підпис)

Н.М. Сіроштан

Керівник

(підпис)

М.Д. Крамчанинова

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

І. М. Семененко

Рецензент _____

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки і підприємництва

Другий (магістерський) рівень
спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач
кафедри**

_____

“ _____ ”

_____ 2023

року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ
вищої освіти другого (магістерського) рівня

Сіроштану Назару Михайловичу

1. Тема роботи " Вплив сучасних військових загроз та конфліктів на формування тенденцій розвитку глобальної торгової системи " Керівник роботи Крамчанинова Майя Джемалівна, к.е.н., доцент,

затверджений наказом університету від 21 вересня 2023 року № 39/14.01

2. Строк подання здобувачем роботи 4 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи 3.1. Інформація про сферу діяльності підприємства. 3.2. Інформація організаційну структуру управління на підприємстві. 3.3. Інформація про сучасні технології в сфері діяльності підприємства. 3.4. Дані про фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства. 3.5. Нормативно-правові акти, теоретичні та методичні джерела за темою кваліфікаційної роботи._____

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 4.1. Викладення результатів теоретичних та методичних досліджень за темою. 4.2 Визначення можливих наслідків для глобальної торгівлі під впливом геополітичних ризиків 4.3. Аналіз показників світової економічної та торгової динаміки внаслідок воєнних дій 4.4. Визначення перспективних векторів стійкого розвитку торгової системи.

РЕФЕРАТ

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ ТА КОНФЛІКТІВ НА ФОРМУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ

Дипломна робота: 99 стр., 14 рис., 3 табл., список використаних джерел із 23 найменувань, додатки 3.

Україна перебуває де-факто в стані війни, важливо знати як на разі відбувається фінансування секторів економіки, кому саме приділяється першочерговий пріоритет і яка перспектива економіки в країні надалі.

Об'єктом дослідження є тенденції розвитку глобальної торгової системи.

Предметом дослідження є виявлення впливу військових дій в Україні на розвиток світової торгової системи.

Метою дослідження є аналізі стану та тенденцій міжнародної торгівлі, в контексті визначення факторів що сприяють зміцненню її стійкості до геополітичних ризиків.

У процесі виконання роботи були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи оцінки: історичний, статистичний та аналітичний та інші методи.

Інформаційними джерелами дослідження слугували відповідні періодичні видання, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-фахівців з проблеми дослідження, інформаційні ресурси світової комп'ютерної інформаційної мережі Internet.

Робота оформлена у відповідності до методичних рекомендацій.

ГЛОБАЛЬНІ ЗАГРОЗИ, МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ, ГЛОБАЛЬНА ТОРГОВА СИСТЕМА, ГЕОПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ, ЧИННИКИ, РОЗВИТОК, ТЕНДЕНЦІЇ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ	9
1.1. Визначення можливих наслідків для глобальної торгівлі під впливом геополітичних ризиків.	9
1.2. Світовий досвід впливу воєнних конфліктів на розвиток глобальної торгової системи.	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ТОРГОВОЇ ДИНАМІКИ ВНАСЛІДОК ВОЄНИХ ДІЙ	41
2.1. Огляд показників світової економічної та торгової динаміки до початку війни	41
2.2. Зміни в економічному та торговому середовищі під впливом війни в Україні	51
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	71
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ВЕКТОРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ	73
3.1. Дослідження факторів які впливають на стійкість глобальної торгової системи.	73
3.2. Визначення пріоритетних напрямів розвитку глобальної торгової системи.	77
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	85
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ ТА КОНФЛІКТІВ НА
ФОРМУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВОЇ
СИСТЕМИ

ВСТУП

Зростання світової економіки в останні десятиліття було зумовлене головним чином розширенням світової торгівлі та інтеграцією ринків, що розвиваються, у багатосторонню глобальну торговельну систему, засновану на правилах.

Зараз ця система стикається з цілою низкою викликів, включаючи постійні макроекономічні дисбаланси через тиск на частку заробітної плати, пов'язані з дестабілізацією потоків капіталу, зростання концентрації ринку, підпорядковану роль країн із низьким і середнім рівнем доходу та погіршення торгових відносин між США та Китаєм.

У зв'язку з цим, у практичну площину постають основні проблеми зміцнення стійкості світової торгової системи до геополітичних ризиків, а також основні пріоритети реформ для зміни політики, інституцій, законів і норм, необхідних для стабільної та інклюзивної системи торгівлі, а також політичні перешкоди, з якими стикається процес реформ.

Мета роботи полягає у дослідженні впливу воєнних дій на розвиток глобальної торгової системи.

Завданням роботи полягає у :

- дослідити, світовий досвід впливу воєнних конфліктів на торговельні відносини між країнами.
- проаналізувати як російсько-українська війна вплинула на світові ринки
- визначенні перспективних векторів стійкого розвитку глобальної торгової системи

Об'єктом дослідження є тенденції розвитку глобальної торгової системи.

Предметом дослідження є виявлення впливу військових дій в Україні на розвиток світової торгової системи.

Методи дослідження – у роботі використано загальнонаукові методи дослідження, такі як аналіз, абстракція, синтез; методи систематичного узагальнення; економіко-статистичні методи.

На підставі статистичної інформації розглянуто негативну економічну динаміку країни. Визначено сучасну проблематику інноваційного розвитку в контексті порушення економічної безпеки України.

Наукова новизна Наукова новизна одержаних результатів полягає в подальшому розвитку теоретичних і науково-методичних положень, які визначають вплив геополітичних ризиків на стійкість глобальної торгової системи:

- Соціально-економічні аспекти, які впливають на стійкість глобальної торгової системи в умовах невизначеності
- Основні форми підтримки та стимулювання торговельної діяльності МСП;
- Принципи розбудови стійкої до ризиків торгової системи.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Визначення можливих наслідків для глобальної торгівлі під впливом геополітичних ризиків.

Міжнародна торгова система включає багато тисяч односторонніх, двосторонніх, регіональних і багатосторонніх правил і угод між більш ніж двома сотнями країн.

Успішне управління цією складною масою політичних та економічних механізмів, що швидко розвивається, передбачає розуміння змін, що відбуваються в усьому світі, впливу торгівлі на інтереси та пріоритети національного розвитку та сприяння консенсусу щодо усунення торговельних бар'єрів і зобов'язань щодо більш відкритої та чесної міжнародної торгівлі.

Історично періоди підвищених геополітичних ризиків асоціювалися зі значними негативними наслідками для глобальної економічної діяльності.

Постійне зростання світової торгівлі поставило перед країнами та бізнесом питання, зокрема щодо ризиків взаємозалежності. Глобальні геополітичні ризики різко зросли після вторгнення Росії в Україну.

Інвестори, учасники ринку та політики очікують, що війна спричинить гальмівний вплив на світову економіку, підвищуючи інфляцію, що призведе до різкого зростання невизначеності та ризиків серйозних негативних наслідків.

Війни знищують людський і фізичний капітал, спрямовують ресурси на менш ефективне використання, перенаправляють міжнародну торгівлю та потоки капіталу та порушують глобальні ланцюжки поставок.

Крім того, зміна уявлень про наслідки несприятливих геополітичних подій може ще більше вплинути на економічну діяльність через затримку інвестицій і найму фірм, підриваючи довіру споживачів і посилюючи фінансові умови.

Глобалізація – під час якої макроекономічні сили, торговельна політика та глобальні ланцюжки поставок тісніше зв'язують країни та корпорації через кордони – переглядається через проблеми політики, безпеки та економіки.

Як наслідок, багато урядів, ділових та громадських діячів розглядають цінність переходу до більш замкнутого підходу до торгівлі та торгівлі, оскільки країни прагнуть позиціонувати себе в умовах, що швидко змінюються. Цей зсув, іноді відомий як «деглобалізація», становить геополітичний ризик для бізнесу.

Одним із значних рушійних сил руху деглобалізації стала світова фінансова криза 2008 року.

У відповідь на глобальну економічну нестабільність деякі уряди переорієнтували свою політику та риторику навколо протекціонізму, запровадивши обмеження для вільного потоку торгівлі та інвестицій через кордони. Протекціонізм може зробити світ менш стійким і більш схильним до конфліктів.

Майбутнє міжнародної торгівлі та багатосторонньої системи, яка її підтримує, залежатиме від вибору політики. Саме зараз політики в деяких найбільших економіках світу вже зупинили подальшу міжнародну інтеграцію та, у кількох випадках, взяли на озброєння протекціоністську чи націоналістичну політику.

Звичайно, торгівля може із затримкою реагувати на зміни в політичному середовищі. І сама політика може відставати від змін у суспільних настроях. Такі терміни, як «національна безпека» та «решоринг» частіше з'являються в новинних статтях і наукових роботах.

Геополітичний тиск вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року для громадськості підкреслив нові ризики міжнародної спеціалізації.

Коли Росія скоротила постачання газу європейцям і ціни на енергоносії різко зросли, стали очевидними підводні камені покладення на одну країну імпорту критично важливої сировини.

Занепокоєння стосувалося не Росії. Але шляхом екстраполяції країни почали замислюватися, що станеться, якщо їм доведеться відразу від'єднатися від Китаю. Політики дійшли висновку (якщо вони цього ще не зробили), що було б краще негайно від'єднатися на їхніх власних умовах.).

Приблизно в той же час було широко прийнято нове мислення, а саме те, що міжнародний добробут є грою з нульовою сумою. Сполучені Штати наклали заборону на експорт до Китаю передових чіпів логіки та пам'яті та обладнання для їх виробництва.

Напівпровідникові технології, безумовно, мають військове застосування, і заборона на експорт може відкинути китайську армію.

Але технології мають набагато більше застосувань у цивільному секторі, тому ці заборони також гальмують розвиток цивільних технологій.

Світ змінився від світу, в якому торгівля, конкуренція та інновації в усіх країнах заохочувалися, до світу, в якому найрозвиненіші економіки прагнули не просто конкурувати, а й виключати.

Війна порушила торгівлю, включно з глобальними транспортними маршрутами, і додала навантаження на існуючі пропозиції зриви.

Взаємна заборона на польоти між повітряним простором Росії та Європи ризикує зірватися глобальні повітряні вантажні перевезення, що підвищує глобальні транспортні витрати, оскільки зміна маршруту відбувається через довші та більші дорогі маршрути, особливо між Європою та Східною Азією.

Близько 20 відсотків світових авіавантажних перевезень повідомляється, що на нього вплинула заборона повітряного простору.

Крім того, судноплавні лінії, що становлять майже 50 відсотків глобальні контейнерні перевезення оголосили про призупинення бронювання з Росією, зробивши це російським підприємствам складніше експортувати.

Це може загострити геополітичну ситуацію напруженість, викликають інтенсивний фінансовий стрес, погіршують кризу біженців, загострюють відсутність продовольчої безпеки, посилюють інфляційний тиск і ще більше послабить довгострокові драйвери зростання

На даний момент будь-які прогнози є дуже спекулятивними, оскільки, як і раніше, результати сильно залежатимуть від вибору політики.

Однією з можливостей є те, що це стосується руху деглобалізації; втручання, спрямовані на обмеження доступу до технологій, будуть обмежені продуктами з надійним подвійним використанням, тоді як торгівля іншими продуктами продовжуватиме процвітати.

Але інша можливість полягає в тому, що світ в кінцевому підсумку роздробиться на ворогуючі табори і що розгорнеться нова холодна війна, цього разу між США та Китаєм (і їхніми відповідними союзниками). Наслідки останнього сценарію можуть бути серйозними.

У більш загальному плані відокремлення від «недружніх» партнерів означає усунення потенційних недорогих постачальників. Коли справа доходить до декарбонізації, наприклад, вартість сонячних панелей значно вища на Заході, ніж у Китаї, а промислові оцінки показують, що тарифи сповільнили встановлення.

Вирішення проблеми зміни клімату є терміновим. Щороку втрата призводить до збільшення шкоди та значно більших витрат на пом'якшення наслідків .

Торгівля виключно з «дружніми» країнами може означати більшу стійкість до геополітичних ризиків — принаймні в найближчій перспективі, — але сама концепція дружби постійно змінюється. Однак це може призвести до меншої стійкості до інших типів потрясінь

Всередині країн нерівність може зрости. Посилення торговельних бар'єрів призводить до підвищення цін, що означає нижчу реальну заробітну плату.

Можливо, глобалізація сприяла посиленню просторової нерівності, але протекціонізм не є ліками: він, швидше за все, погіршить проблему.

У різних країнах існує ризик зростання глобальної нерівності. Геоекономічна фрагментація може призвести до розширення торгівлі між економіками з високим рівнем доходу, які є «друзями».

Збільшення акценту на екологічних і трудових стандартах у торговельних угодах створить бар'єри для в'їзду на ринок для дуже бідних країн, яким важко виконати ці вимоги.

Без доступу до прибуткових зовнішніх ринків немає чіткого шляху до скорочення бідності та розвитку в таких економіках [1]

Але найбільший ризик може бути для миру. Холодні війни часто призводили до гарячих воєн. У міжвоєнний період у 1930-х роках відбувся різкий перехід від багатосторонньої торгівлі до торгівлі в межах імперій або неформальних сфер впливу.

Історики стверджують, що ця зміна загострила напруженість між країнами напередодні Другої світової війни. Ми можемо лише сподіватися, що наступні роки не будуть повторенням цієї довоєнної епохи [2].

Останнім часом, як частка ВВП, світова торгівля помірно впала, головним чином завдяки Китаю, який протягом багатьох років дотримувався стратегії «подвійного обігу», віддаючи пріоритет внутрішньому споживанню, залишаючись відкритим для міжнародної торгівлі та інвестицій, та Індії.

Це відображає кінець надзвичайного експортного буму, який обидві країни пережили в попередні десятиліття, а також менше імпорту проміжних товарів, ніж у минулому.

Проте, як частка ВВП, імпорт проміжних продуктів рештою світу все ще зростає. Те саме стосується експорту.

Ключова проблема для розуміння та кількісної оцінки наслідків посилення геополітичної напруженості стосується їх вимірювання.

У [3] Досліджується індекс геополітичного ризику (GPR) Калдари-Яков'єлло, побудований за допомогою пошуку газетних статей, у яких згадуються несприятливі геополітичні події та пов'язані з ними ризики.

Індекс GPR відстежує згадки про війни, терористичні атаки та будь-яку напруженість між державами та політичними акторами, яка впливає на хід міжнародних відносин.

Індекс починається з 1900 року та базується на автоматизованому пошуку тексту в *Chicago Tribune*, *New York Times*, *Washington Post*, а за останні роки ще в семи газетах із США, Великобританії та Канади.

На Рис.1.1 зображено індекс GPR з 1970 року: стрибки індексу пов'язані з війнами, ризиками війни та великими терористичними подіями.

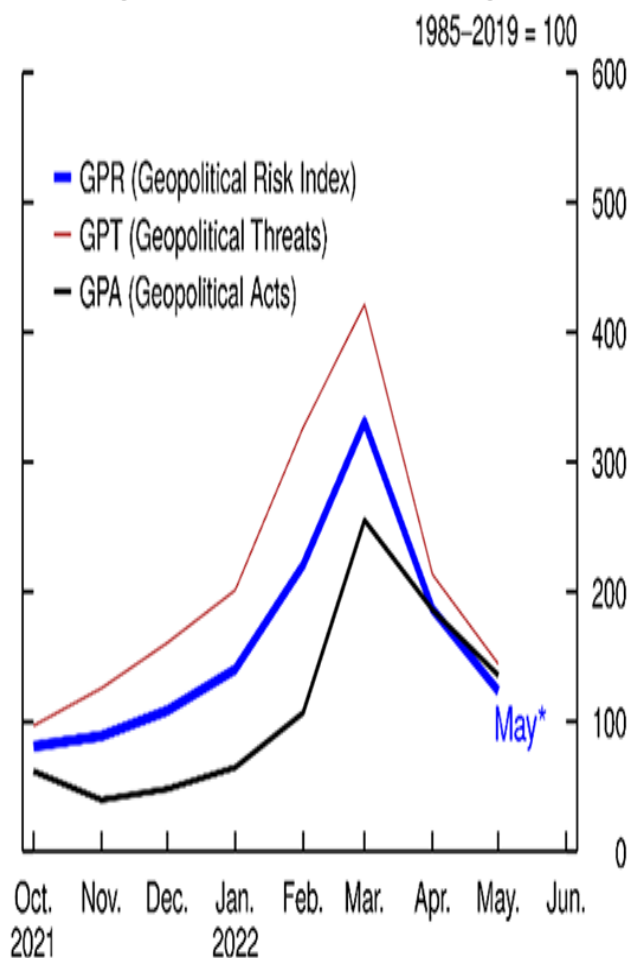
Слід зазначити, що індекс підскочив після російського вторгнення в Україну — у березні 2022 року показники індексу досягли одного з найвищих значень за останні 50 років, порівнянного з аналогічними піками під час війни в Перській затоці та Іраку.

Двома структурними блоками загального індексу GPR є індекс геополітичних загроз (GPT), який фіксує занепокоєння щодо масштабу, тривалості та наслідків геополітичної напруженості та конфліктів, і індекс геополітичних дій (GPA), який фіксує такі події, як початок і фактичне розгортання воєн.

Панель А Рис.1.1 показує останні зміни в індексі GPR і двох його підкомпонентах, індексах геополітичних загроз (GPT) і геополітичних дій (GPA).

Панель В Рис.1.1 показує зміну частки дзвінків про прибутки компаній, зареєстрованих на світових біржах, у яких згадується занепокоєння щодо конфлікту між Росією та Україною.

A. Geopolitical Risk and its Components

B. Firm-Level Geopolitical Concerns

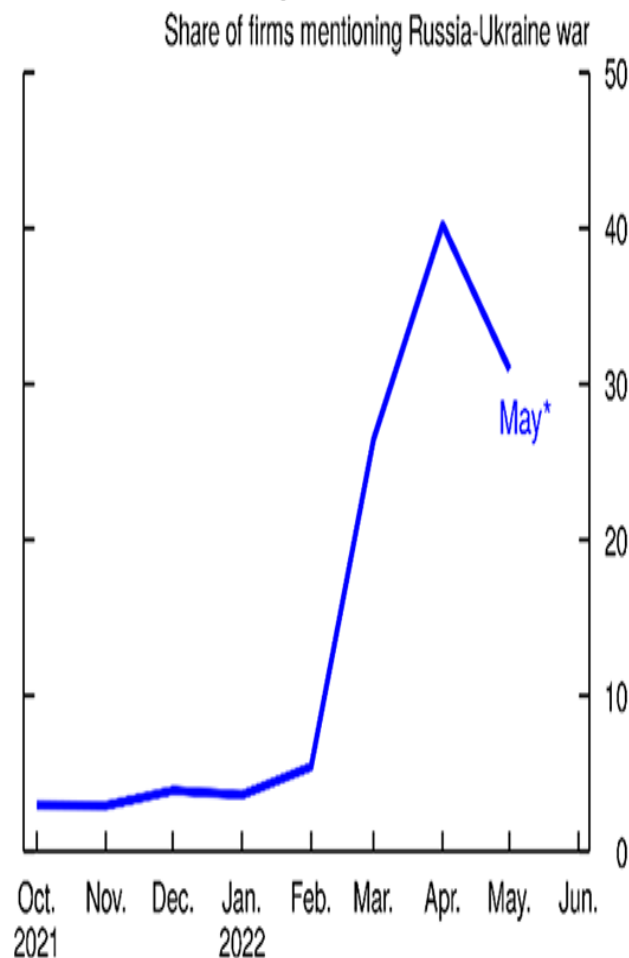

Рис.1.1 – Останні геополітичні проблеми

Джерело: розрахунки співробітників Федеральної резервної системи; S&P Global Market Intelligence.

Обидві панелі тривають із жовтня 2021 року до травня 2022 року.

Все це представляє більш детальну картину того, як глобальна економіка реагує на шок геополітичного ризику.

Наслідки підвищених геополітичних ризиків у 2022 році пов'язані зі зниженням довіри споживачів і цінами на акції, факторами, які послаблюють сукупний попит.

Обмінна вартість долара зростає відповідно до доказів того, що сплески глобальної невизначеності та несприятливих настроїв щодо ризику можуть викликати міжнародні потоки капіталу в безпечне місце (Forbes and Warnock, 2012).

Ціни на сировинні товари та нафту зростають, створюючи тиск на глобальну активність у бік зниження та тиск на інфляцію.

Останнім часом протекціоністська політика підживлюється глобальною пандемією та вторгненням Росії в Україну.

За даними Міжнародного дослідницького інституту продовольчої політики, після вторгнення 24 країни ввели заборону на експорт основних продуктів харчування, таких як пшениця, цукор і олія. [1]. Певні економічні ефекти вже матеріалізуються.

Економіка Росії та України різко скорочується як прямий наслідок війни та санкцій, накладених на Росію. Товарні ринки переживають хвилювання, а фінансові ринки були дуже нестабільними з початку конфлікту.

У світлі цих подій ключовим питанням є: наскільки геополітична напруженість впливатиме на економічну діяльність у 2022 році та надалі.

Гострі перебої в ланцюгах поставок і зростання протекціонізму підігривають побоювання щодо дефіциту, що змусило уряди розглянути такі стратегії, як ресхоринг (повернення своїх ланцюжків поставок додому), nearshoring (побудова ланцюгів поставок із сусідами) і friendshoring (довіра їхніх ланцюжків поставок їхнім союзникам).

Уряди також проводять промислову політику внаслідок останніх геополітичних подій. Закон США про мікросхеми та науку, ухвалений у 2022 році, і Європейський закон про мікросхеми, ухвалений у квітні, були спричинені глобальним дефіцитом напівпровідників і спрямовані на забезпечення належного виробництва чіпів, вироблених у США та ЄС, для вітчизняних виробників, навіть якщо домашня технологія дорожча, ніж імпортна.

Багатовимірні соціальні виклики сприяли дебатам про глобалізацію та її наслідки. Поява взаємопов'язаних ризиків на рівні країни змусила бізнес переглянути способи роботи в постпандемічному світі.

Ці ризики включають кліматичні ризики, економіку та інфляцію, міжнародну безпеку, зусилля з відновлення COVID-19, торговельні потоки та доступ до кредитів.

Хоча деякі країни виграють економічно від глобалізації, зростає усвідомлення того, що глобальний розвиток залишається нерівномірним. Збільшення нерівності між країнами негативно вплинуло на соціальну та політичну стабільність.

Такі економічні показники, як ВВП, рівень інфляції та ділова активність, можуть допомогти нам зрозуміти, як глобалізація може стимулювати економічне зростання в усьому світі.

Деякі маркери деглобалізації включають:

- Посилення торгових бар'єрів, таких як тарифи та квоти.
- Скорочення прямих іноземних інвестицій (ПІІ).
- Локалізація глобальних ланцюгів поставок.
- Посилене регулювання.
- Посилення геополітичної напруженості.

Вторгнення Росії в Україну в 2022 році підірвало економічну стабільність Східної Європи, порушивши торгівлю, економіку та енергетичні потоки в регіоні.

Це призвело до відновлення уваги до енергетичної безпеки та потенційного відходу від глобалізації, оскільки країни дивляться всередину, щоб віддати перевагу внутрішній стійкості над міжнародною торгівлею.

Зокрема, геополітика нафтового ринку стала більш суперечливою, оскільки урядові рішення в Пекіні, Брюсселі, Москві, Ер-Ріяді та Вашингтоні, округ Колумбія, формували ціни на нафту та її потоки.

США та ЄС запровадили агресивні санкції проти енергетичної галузі Росії, а скасування обмежень через COVID-19 у Китаї зіграє вирішальну роль у визначенні зростання попиту на нафту в найближчі роки.

Санкції, введені проти Росії ЄС, США та їхніми союзниками, мають наслідки для світового енергетичного ринку.

Країни Великої семи (G-7) запровадили економічні санкції проти Росії, а ЄС запровадив обмеження цін на російський природний газ, що призвело до жорсткого енергетичного ринку в короткостроковій перспективі.

Це призвело до підвищення цін на газ у Європі, які, як очікується, залишатимуться високими протягом зими 2023-2024 років, а потім впадуть.

Крім того, прогнозується, що світові ціни на нафту зростуть до 110 доларів за барель у 2023-2024 роках, перш ніж впасти до середнього рівня 85 доларів за барель у 2025 році.

Вторгнення Росії в Україну також змусило країни за межами Європи протистояти глобальним ризикам, таким як розповсюдження ядерної зброї, кібероперації, стійкість інфраструктури та майбутнє альянсів безпеки

За останні кілька років в Індії спостерігалось значне економічне зростання, яке деякі спостерігачі пов'язують із зростанням її популярності як центру транснаціональних корпорацій.

Транснаціональні корпорації з різних секторів виявили підвищений інтерес до Індії, приплив ПІІ досяг історичного максимуму в 85 мільярдів доларів протягом фінансового 2021-22 фінансового року.

Згідно з оцінками Національного статистичного управління країни, у 2022 році економіка Індії стабільно зростала, а темп зростання реального ВВП у 2022–2023 фінансових роках становив 7%.

1.2 Світовий досвід впливу воєнних конфліктів на розвиток глобальної торгової системи.

Світова історія містить багато прикладів впливу воєнних конфліктів на економічний розвиток країн, які беруть у них участь. Вони подібні до воєнного конфлікту в Україні насамперед тим, що територія країни зазнає впливу або через окупацію, або через масовані ракетно-артилерійські обстріли. Водночас є суттєва відмінність – надто потужний військовий потенціал у держави-агресора.

Досліджуючи, наприклад, глобальний ефект воєнних дій в Україні, треба зауважити, що, за оцінкою Світової організації торгівлі, воєнні дії в Україні завдали світовій економіці серйозного удару, тому що призвели до підвищення цін на продовольство та зменшення доступності товарів, які Україна експортує[6]. Так, виробництво напівпровідників значною мірою залежить від неону, який постачає Україна. Проте найбільший вияв глобального ефекту від воєнних дій в Україні спостерігається на ринку зернових. Зменшення постачань зерна та інших продовольчих товарів призвело до підвищення цін на сільськогосподарські товари, що посилює ризики для продовольчої безпеки в бідніших регіонах світу.

Клаузевіц упустив важливість технології як змінної в своєму аналізі війни. Тіллі, один із найбільш критичних коментаторів відносин між війною та державою, також скептично ставився до важливості технологій у цьому процесі та натомість зосередився на економіці ведення війни.

Упущення зрозуміле, оскільки історія війни характеризується тривалими фазами технологічної стагнації, що перемежуються випадковими спалахами революційних змін, спричинених різними силами.

Ця теза проілюстрована побіжним поглядом на морську технологію, яка показує, що конструкція кораблів і озброєння в Європі залишалися в основному незмінними з 1560 по 1850 рік. Проте важливість технологій різко зросла у веденні війни з дев'ятнадцятого століття з трьох причин. Першим був вплив промислової революції.

Цей період тривалих і швидких технологічних інновацій зрештою вплинув на всі сфери людської діяльності, включаючи війну. Докази збільшення темпів технологічних змін можна побачити в економічному аналізі Шумпетера капіталізму та його зв'язку з технологією. На його думку, чотири довгі економічні цикли промислової революції призвели до революційних змін у способі виробництва трохи більше ніж за сто років.

На мікроекономічному рівні Шумпетер [2] також кинув виклик економічній ортодоксальності, стверджуючи, що капіталізм базується не на ціновій конкурентоспроможності, а на інноваціях через створення «нового товару, нової технології, нового джерела постачання, нового типу організації». Шумпетер назвав це процесом «творчого руйнування», оскільки фірми прагнуть впроваджувати інновації, щоб досягти позиції монополії та таким чином максимізувати прибуток, доки ця перевага не буде зведена нанівець наступною інновацією.

Протягом цього часу технологічні потреби збройних сил «задовольнялися тими самими науково-технічними знаннями, які обробна промисловість використовувала для задоволення своїх комерційних потреб». Таким чином, у сферу війни вступили ширші сили. Однак ця ситуація повільно змінювалася так, що попит на військову технологію врешті-решт сформував ширший контекст, у якому вона існувала, що підводить нас до другої причини, чому важливість технології зросла.

О'Ніл демонструє, як держава почала брати на себе роль спонсора технологічних інновацій в обороні наприкінці дев'ятнадцятого століття, коли військові почали все більше цікавитися використанням технологій. Таке державне спонсорування інновацій отримало назву «командна технологія». Однак, як зауважив Гарткап, цей процес інновацій відбувався в рамках військових, фіскальних і часових обмежень, які обмежували амбіції оборонних досліджень.

Загалом, масова індустріальна війна у ХХ столітті наголошувала на кількості більше, ніж на якості, і вимагала мобілізації суспільства та економіки через державу. Вимоги війни також призвели до того, що держава поширилася на забезпечення освіти та охорони здоров'я, щоб переконатися, що населення було придатним для ведення війни. Навіть ліберальна Британія піддалася такому погляду на державу. Ці риси зрештою стали визначальними характеристиками того, що Хейблз Грей назвав «сучасною війною».

Російське вторгнення в Україну знову привернуло увагу до зв'язку між війною та міжнародною торгівлею. Для деяких це ставить під сумнів заспокійливий ефект глобалізації.

Кількість війн значно зменшилась паралельно з величезним зростанням торгівлі, тенденції. Якщо лідери візьмуть до уваги вартість знищення торгівлі, вони, швидше за все, запобіжать переростанню конфлікту у військову конфронтацію, особливо якщо їхня країна відкрита для міжнародної торгівлі.

Однак останні події вказує, що глобалізація не завжди виступає фактором миру, а зменшила економічну ціну регіонального конфлікту. І рішення Путіна напасти на Україну, якому сприяла залежність Європи від російських енергоносіїв, показує, що торгівля через залежність, яку вона породжує, може стати зброєю війни.

Але робити з цього висновок, що глобалізація завжди є чинником миру або що зменшення торгових потоків є чинником конфлікту, було б неправильним.

Збільшуючи торговельні потоки в інші країни, збільшуючи кількість партнерів і зменшуючи місцеву економічну залежність від сусідніх країн, з якими найчастіше виникають конфлікти, глобалізація змогла зменшити економічну вартість регіонального конфлікту. Насправді кількість таких конфліктів зросла із зростанням багатосторонньої торгівлі.

У сфері енергетики комерційна залежність ЄС (і особливо Німеччини) від Росії ілюструє інший вимір складності зв'язків між торгівлею та

конфліктом. Ця залежність була частково організована Росією і, безумовно, затримала санкції проти Москви.

Ембарго щодо нафтових країн не було запроваджено до кінця 2022 року, і саме росіяни виступили з ініціативою скоротити експорт газу.

Таким чином, ймовірно, що, збільшуючи вартість можливих санкцій для Європи, залежність Європи від російських енергоносіїв сприяла рішення Путіна напасти на Україну. У цьому випадку саме торгівля через залежність, яку вона породжує, стає зброєю війни.

Торгівля (і, ширше, економічні інтереси) є лише одним із факторів динаміки ескалації чи стримування збройних конфліктів. Але це один із важелів, на який ми можемо діяти безпосередньо.

З цієї точки зору війна в Україні спонукає нас вийти за межі суто меркантильного бачення глобалізації, яке панує з 1990-х років.

Відтепер зовнішність торгової політики змінилася: геополітичний ризик має бути повністю врахований в архітектурі майбутніх торгових угод.

У випадку України реконструкція вимагатиме потужного зростання, а отже, потужних торгових потоків.

Однак, навіть після закінчення війни і поки Росія залишатиметься агресивною, Україні доведеться масово перенаправляти свою торгівлю на Захід і ЄС.

Але якщо в якийсь момент у майбутньому режим у Москві зміниться, Україна зможе відновити свої торгові зв'язки з Росією, щоб створити геополітичні умови для більш гладких відносин у довгостроковій перспективі.

Однак розмір і терміновість завдання реконструкції вимагає прискорення процесу інтеграції з ЄС, щоб якнайшвидше отримати вигоду від зростання торгівлі.

Іншими словами, інституційним викликом для України та ЄС є посилення торговельних санкцій проти Росії, побудова архітектури

торговельних угод з головною метою відбудови України в полі зору та змінною геометрією відповідно до політичних подій у Росії.

Доцільно розглянути міжнародну торгівлю, запроваджуючи концепцію мережі альянсів, які є стійкими до війни та торгівлі, що дозволяє країнам формувати альянси з економічних чи військових міркувань.

Це уможливує існування мереж альянсів, стійких до конфліктів, а також додавання чи видалення альянсів.

Торгівля допомагає двома способами:

- по-перше, вона створює економічні мотиви підтримувати альянси, а результуюча більш густа мережа має стримуючий ефект;
- по-друге, це зменшує стимули країни атакувати торгових партнерів. Це зменшує потенційний набір конфліктів і дозволяє створювати багате сімейство стабільних мереж, які можуть демонструвати структури, схожі на сучасні торгові та альянсні мережі.

Досліджуючи дані, ми виявили, що збільшення кількості союзників країни корелює з меншою частотою нападів на неї, а збільшення торгівлі між двома країнами корелює з меншою частотою конфліктів між ними.

Світова історія містить багато прикладів впливу воєнних конфліктів на економічний розвиток країн, які беруть у них участь. Вони подібні до воєнного конфлікту в Україні насамперед тим, що територія країни зазнає впливу або через окупацію, або через масовані ракетно-артилерійські обстріли. Водночас є суттєва відмінність – надто потужний військовий потенціал у держави-агресора.

Досліджуючи, наприклад, глобальний ефект воєнних дій в Україні, треба зауважити, що, за оцінкою Світової організації торгівлі, воєнні дії в Україні суттєво вплинули на показники світової економіки, та призвели до підвищення цін на продовольство та зменшення доступності товарів, які Україна експортує

[9]. Так, наприклад, виробництво напівпровідників значною мірою залежить від неону, який постачає Україна.

Проте найбільший вияв глобального ефекту від воєнних дій в Україні спостерігається саме на ринку зернових. Зменшення постачань зерна та інших продовольчих товарів через війну призвело до підвищення цін на сільськогосподарські товари, що посилило ризики для продовольчої безпеки особливо в бідніших регіонах світу.

Стосовно до глобальної економіки економічна безпека тотожна здатності держави, її економічного комплексу виживати в умовах зростаючого тиску глобальних зовнішніх факторів.

Вирішальна роль багатосторонньої торгової системи має два наслідки.

По-перше, поточна система з правилами глобальної торгівлі, що гарантує відкрити та вільну торгівлю між усіма основними гравцями, має першочергове значення, особливо для регіонів з найнижчими доходами.

По-друге, якщо геополітичні міркування призведуть до розколу великих гравців на два блоки, буде важливо, щоб інституційна основа для менших країн залишалася в силі, щоб підтримувати відкриті торгові відносини з обома блоками, особливо у випадку з найнижчими доходами. регіони.

Втрата доступу до високоякісних конструкцій призводить не лише до статичних втрат, але й до нижчого рівня майбутніх інновацій, що передбачає більші динамічні втрати.

Отже, країни Східного блоку, які зараз мають нижчий рівень продуктивності та мають більші зв'язки з інноваційними країнами, мають більші втрати. Існує різкий контраст між різною еволюцією параметра продуктивності (розподіл Фреше) у регіонах двох блоків/

Розриваючи зв'язки з багатшими та інноваційними ринками, країни призначення на сході зміщують свої ланцюжки постачання на нижчу якість сировини, що, у свою чергу, спонукає до меншої кількості інновацій.

На відміну від, хоча країни західного блоку також зазнають втрат добробуту, їхні інноваційні шляхи практично не змінилися після відокремлення, що свідчить про те, що майже всі їхні втрати статичні, а не динамічні.

Клаузевіц упустив важливість технології як змінної в своєму аналізі війни. Тіллі, один із найбільш критичних коментаторів відносин між війною та державою, також скептично ставився до важливості технологій у цьому процесі та натомість зосередився на економіці ведення війни.

Упущення зрозуміле, оскільки історія війни характеризується тривалими фазами технологічної стагнації, що перемежуються випадковими спалахами революційних змін, спричинених різними силами.

Ці ризики взаємопов'язані та взаємно посилюються та можуть призвести до жорсткої посадки для глобальної економіки.

- Геополітична напруженість і підвищена невизначеність. Дії Росії та реакція інших країн різко підвищився рівень геополітичного ризику, послаблюючись впевненість і вірогідність що віщує період високої політичної невизначеності.

Війна може дестабілізувати регіон далі через невизначеність щодо потенційної ескалації, переливів економічних і політичних стреси для інших країн, а також додаткові санкції чи інші заходи політики.

Ризик великомасштабних подій у сфері кібербезпеки, пов'язаних із посиленням геополітичної напруженості, включно з атаками націлювання на державну інфраструктуру та фінансові системи також збільшилося.

Висока політика невизначеність пов'язана зі слабкими інвестиціями та торгівлею, оскільки фірми намагаються застрахуватися несприятливі результати.

- Вища інфляція та прискорене посилення монетарної політики. Інфляційний тиск викликав різке зростання цін на товари та продовольство

може прискорити посилення монетарної політики, посилити ризик стагфляції та зростання бідності та нерівності

Ринкові заходи довгострокові інфляційні очікування в Сполучених Штатах і Німеччині досягли найвищого рівня записані рівні. Тоді як очікувалося, що Федеральна резервна система США запровадить кілька підвищення облікової ставки в цьому році ще до війни, вища інфляція та інфляційні очікування може вимагати посилення цього циклу жорсткості монетарної політики. Подібний тиск може виникнути в зоні євро та в EMDE.

Глобальні фінансові умови вже значно ускладнилися з лютого. Подальше посилення чинитиме тиск на EMDE через наявні фінансові труднощі вразливості, такі як підвищений борг, великі борги в іноземній валюті, значні вимоги щодо пролонгації боргу в найближчій перспективі та подвійний дефіцит поточного рахунку та фіскальний дефіцит. EMDE імпортери товарів із слабшими кредитними рейтингами особливо чутливі до ескалації фінансові труднощі.

- Фінансовий стрес. Водночас війна може погіршити настрої щодо відмови від ризику в ряді країн EMDE підвищена нестабільність на ринках може перерости у фінансовий стрес. Враховуючи крайність внутрішньоденні зміни цін на деякі товари та фінансові активи, залежно від ринку вивихи є постійним ризиком.

Великі компанії вже стикаються з великими вимогами до маржі надзвичайної волатильності цін на нікель, що призвело до скасування торгів і призупинення торгівля (LME 2022).

Фінансові установи також можуть зазнати більших, ніж очікувалося, збитків через недооцінені ризики в Росії, наприклад, через залучення небанківських фінансів інституцій або збоїв російських інституцій, які несподівано поширюються через кордони шляхи.

У ширшому плані фінансова нестабільність може поширюватися між країнами шляхом узагальнення зростання несхильності інвесторів до ризику,

що призводить до відтоку капіталу з EMDE, знецінення валюти, падіння оцінки на ринку акцій та зростання премії за ризик на ринках облігацій.

З рівнем боргу вже на історичних максимумах і довгострокових перспективах зростання, послаблених COVID-19 пандемії, інвестори можуть почати переоцінювати стійкість боргу деяких країн.

- Кризи біженців. Понад 4,7 мільйона людей покинули Україну після російського вторгнення. У 2020 році кількість біженців у всьому світі досягла історичного максимуму, коли їх було понад 26 мільйони вимушено переміщених осіб як біженці та громадянська війна в Сирії є найбільшою окремою причиною (УВКБ ООН 2021).

Війна в Україні, населення якої більш ніж вдвічі перевищує населення Сирії (44 млн проти 18 мільйонів), ймовірно, змусить набагато більше шукати безпеки за кордоном — переважно жінки та діти.

Пристосування до раптового прибуття дуже великої кількості біженців з великими потребами є виклик для приймаючих країн, який чинить тиск на державні фінанси та надання базових послуги. Якщо криза біженців затягнеться, вона також може сприяти соціальній напруженості та політичній фрагментації.

У таких країнах, як Молдова та Польща, співвідношення біженців до місцевого населення може досягти надзвичайно високий рівень, хоча багато з них можуть бути лише в дорозі.

- Криза людського розвитку. Крім людської трагедії втрачених життів, людські витрати війна в Україні є великою, оскільки навчання погіршується швидкістю, небаченою в усьому світі з часів.

Афганська, югославська та сирійська громадянські війни. Шок війни посилює кризу навчання вже присутні в Україні—школи вже були закриті загалом на 36 тижнів через COVID-19, найдовше закриття шкіл у Європі. Більше того, біженці рухаються до країн вже постраждали від COVID-19 і закриття шкіл.

- Посилення харчової та енергетичної безпеки. Збої у товарному виробництві можуть посилитися продовольча та енергетична незахищеність. І Росія, і Україна є великими експортерами сільськогосподарської продукції товарів, особливо для EMDE на Близькому Сході та в Північній Африці (MNA) і на південь від Сахари.

Африка (SSA). Війна серйозно порушує транспортування сільськогосподарських товарів через порти в Україні та Росії, і ці збої можуть тривати протягом тривалого періоду.

Пролонгований Конфлікт може серйозно скоротити виробництво сільського господарства в Україні в найближчій перспективі майбутнього глобального сільськогосподарського виробництва за рахунок різкого підвищення цін на вхідні ресурси, включно з добривами.

Зменшення глобальної доступності зерна, зокрема пшениці, може призвести до зростання цін на продукти харчування далі в країнах EMDE, викликаючи зростання продовольчої безпеки.

Країни з високою часткою імпорту зернові та олійні культури в їхньому споживчому кошику особливо піддаються ризику.

Дійсно, імпорту зернові перевищують 30 відсотків харчової енергії в більш ніж 40 країнах Всесвітня продовольча програма ООН, включаючи кілька африканських країн (WFP 2022).

Пандемія COVID-19 та її економічні наслідки вже сприяли кількості недоїдаючих людей у світі зросла більш ніж на 120 мільйонів 2019; війна могла суттєво загострити цю тенденцію.

Якщо висока пшениця і кукурудза ціни зберігаються, оцінки на основі моделей показують, що вони можуть знизити середнє реальне домогосподарство дохід у EMDE на 1,5 відсотка та підвищить нерівність та бідність у багатьох країнах (Artusta ін. 2022).

Якщо говорити ширше, додаткове зростання цін на продукти харчування на 1 відсоток може зрости до 10 відсотків мільйонів людей у крайню бідність (Mahler et al. 2022).

Тим часом скоротилася нафта і газ експорт з Росії може посилити енергетичну незахищеність у Європі та країнах EMDE загалом, викликаючи подальше зростання цін на енергоносії.

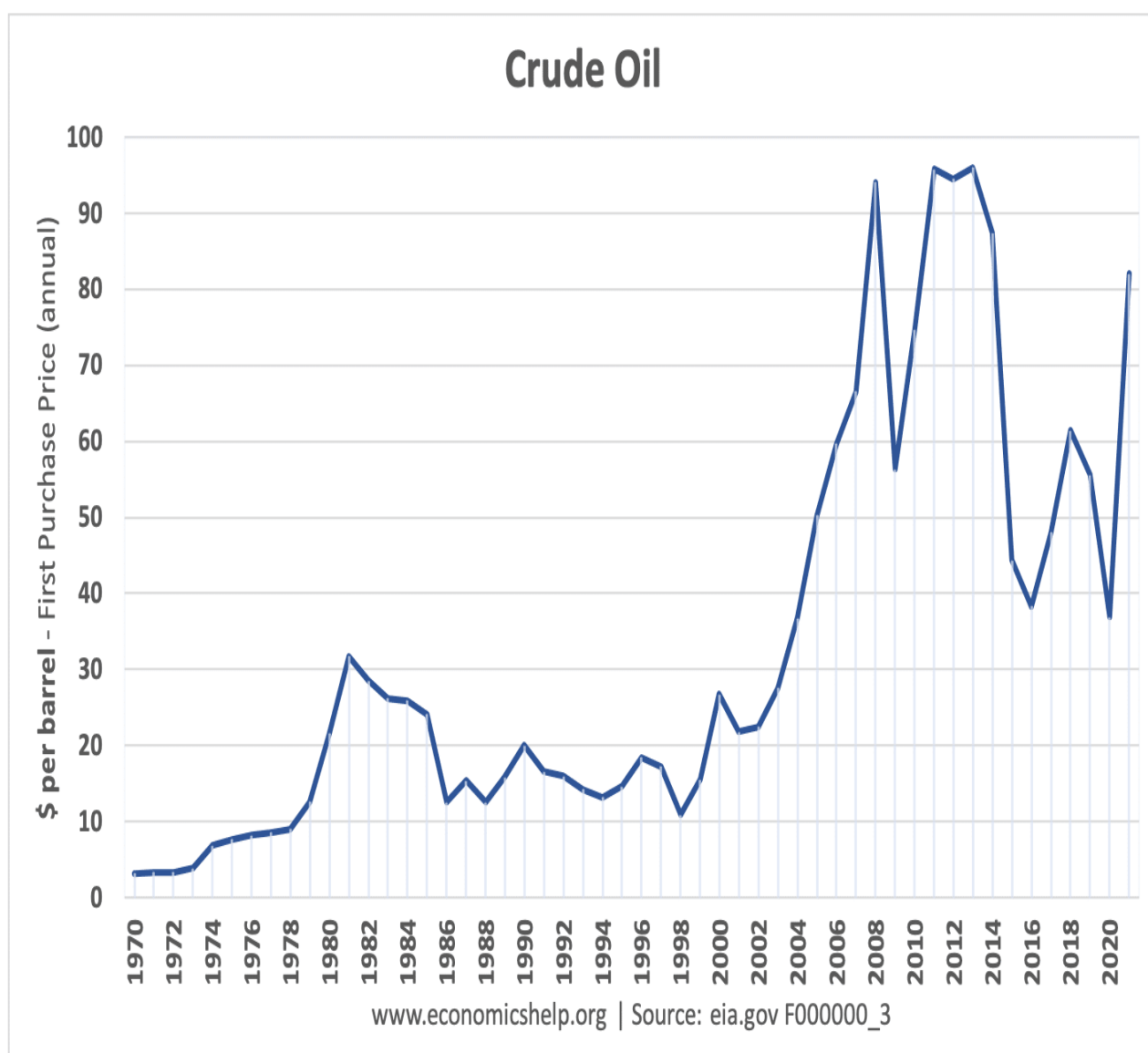

Рис. 2.4 – Динаміка цін на нафту 1990 рік

Так, війна в Перській затоці, яка сталася у 1990 року призвела до зростання цін на нафту.

Під час війни ми також можемо очікувати швидке зростання боргу державного сектора. Уряд готовий запозичити набагато більше, ніж зазвичай, тому що – є патріотична підтримка військових зусиль.

І Перша, і Друга світові війни дуже дорого обійшлися Великобританії. В обох випадках державний борг дуже різко зріс.

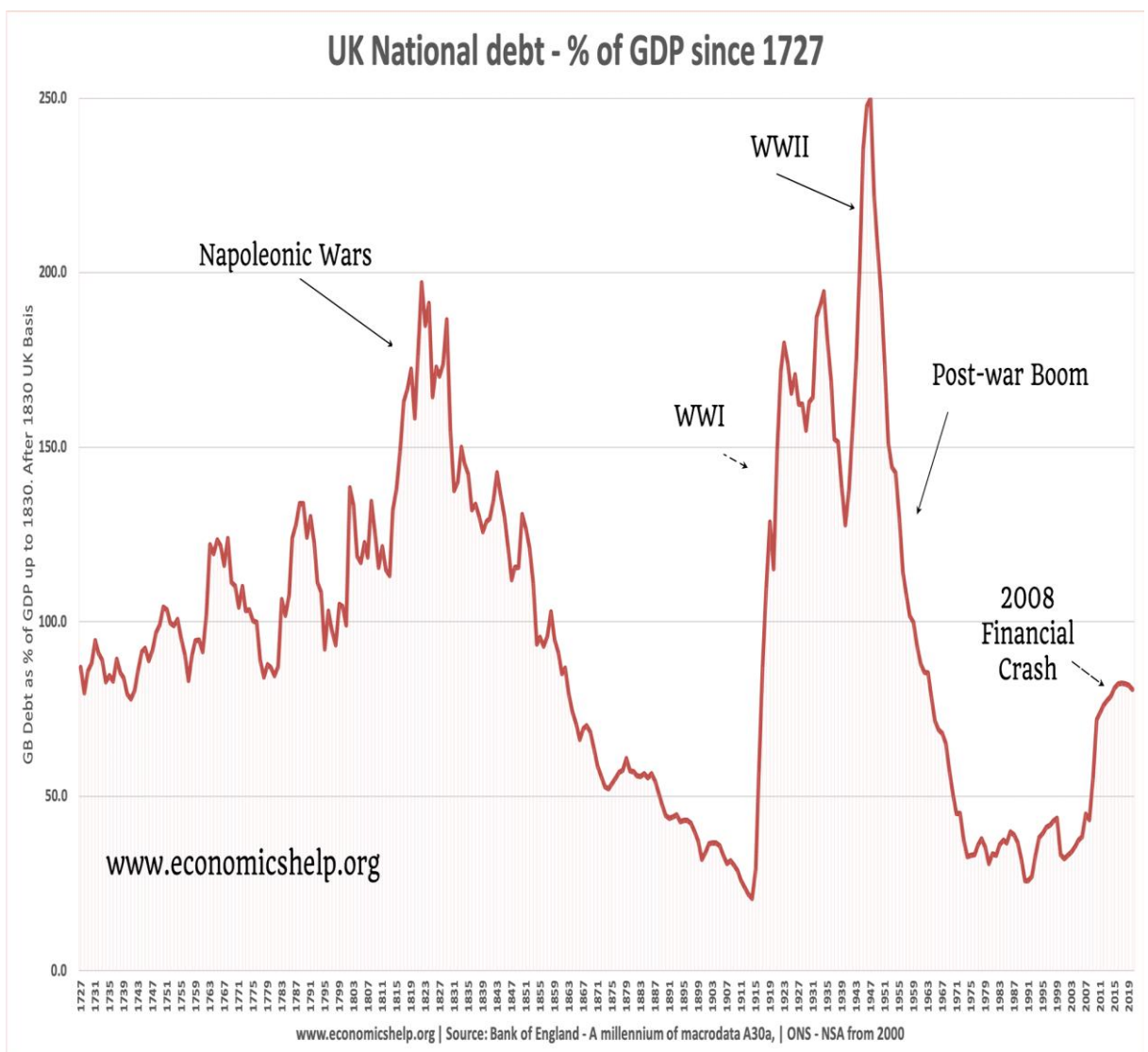

Рис. 2.5 - Державний борг Великобританії наприкінці Другої світової війни

Державний борг Великобританії зріс до 150% наприкінці Другої світової війни, але потім зріс до 240% на початку 1950-х років.

Залишаючи осторонь дуже реальні людські втрати, війна також має серйозні економічні втрати – пошкодження інфраструктури, зменшення чисельності працездатного населення, інфляцію, дефіцит, невизначеність, зростання боргу та порушення нормальної економічної діяльності.

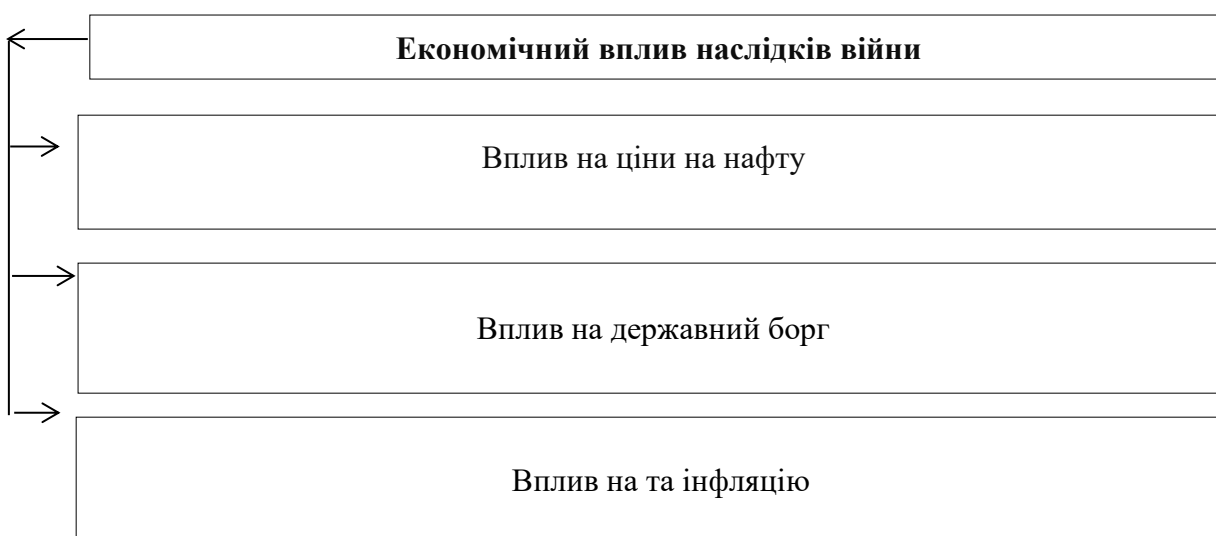

Рис. 1.1 Економічний вплив наслідків війни

Національна стратегія глобальної безпеки ланцюга постачання зосереджується на всесвітній мережі транспортних, поштових і судноплавних шляхів, активів та інфраструктур, включаючи комунікаційні та інформаційні інфраструктури.

Індустрія судноплавства постраждала на багатьох фронтах: загибель людей і суден у Чорному морі, порушення торгівлі з Росією та Україною та зростаючий тягар санкцій.

Галузь також стикається з труднощами в повсякденній діяльності, що впливає на екіпаж, вартість і доступність бункерного палива, а також зростаючу загрозу, яку становить кіберризик.

Війна поки що найбільше вплинула на судна, які працюють у Чорному морі та/або торгують з Росією. Основні порти України, включно з Одеським, були закриті через конфлікт і російську морську блокаду України.

Країна відправляє понад 70% свого експорту, включаючи 99% [2] експорту кукурудзи. Сотні суден опинилися в пастці в портах або на якорі, а тисячі російських і українських екіпажів зіткнулися з невизначеним майбутнім, не маючи змоги покинути судна або повернутися додому.

Російський флот також позбавлений доступу до життєво важливих морських послуг.

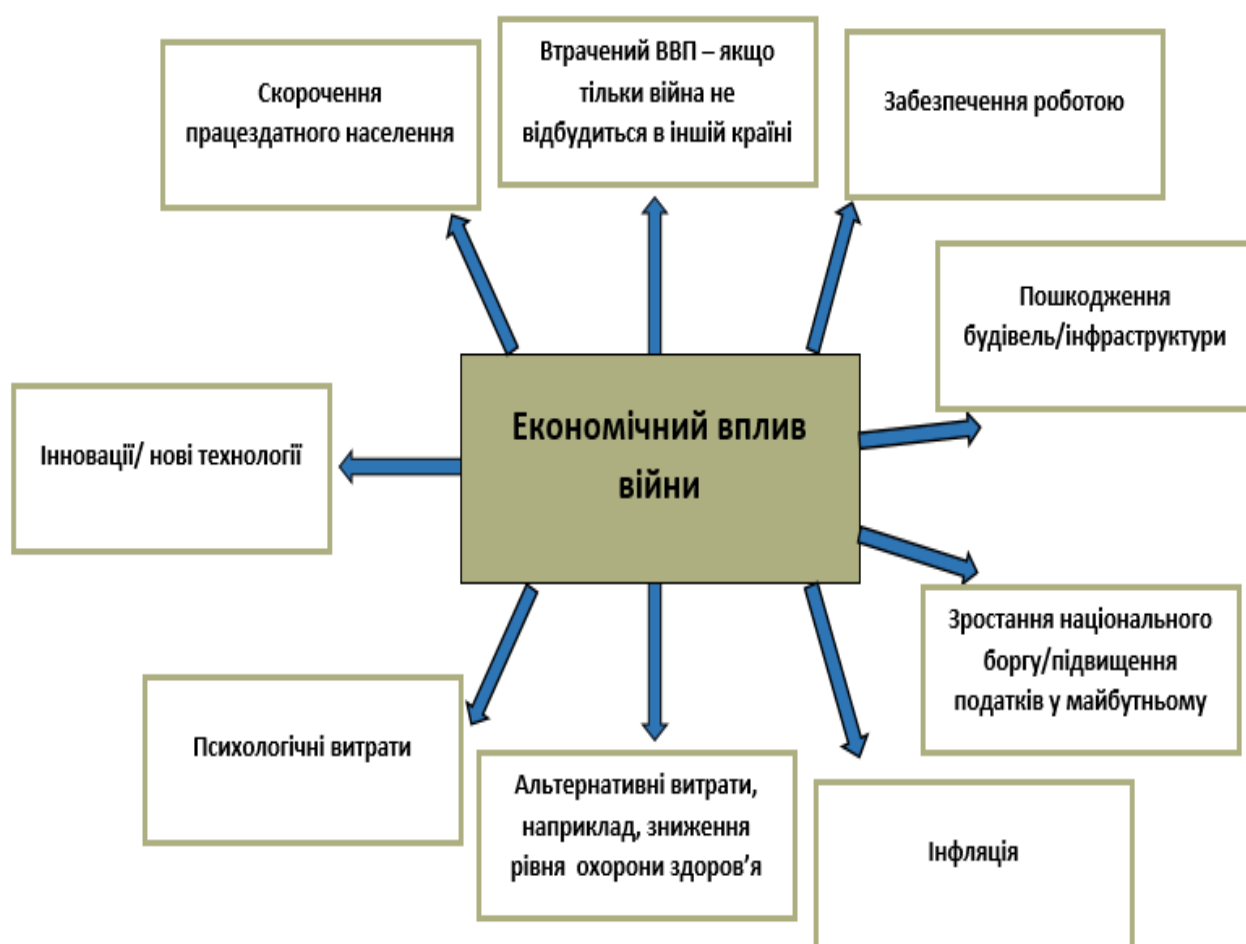

Рис. 1.2 Соціально-економічні наслідки війни

Ряд портів припинили надання послуг з бункерування для суден, що належать або плавають під прапором росії, а виробники двигунів, компанії з

технічного обслуговування, класифікаційні товариства та страхові компанії заявили, що більше не обслуговуватимуть російські судна.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Глобальна торгівля сповільнюється, оскільки український конфлікт та його наслідки замінили пандемію як головну перешкоду для зростання. Торгівля зростатиме повільніше, ніж ВВП, протягом наступних дев'яти років, змінивши структуру глобального зростання за рахунок торгівлі, яка панувала в останні десятиліття.

Знайомі моделі торгівлі зміняться не лише через війну в Україні, а й через те, що західні країни все менше залежать від торгівлі з Китаєм, а також через зростання економічних блоків, таких як Асоціація держав Південно-Східної Азії, оскільки компанії продовжують диверсифікувати ризики свого ланцюжка поставок.

Оскільки економіки пристосовуються до змін геополітичної та економічної динаміки, включаючи інфляцію та потенційну рецесію в найближчій перспективі, результуюча потрясіння породить новий глобальний торговий ландшафт.

Загалом, очікувані зміни продовжуватимуть послаблювати економічну глобалізацію та відкритість торгівлі, які характеризували перші три десятиліття періоду після холодної війни (з 1990-х до 2010-х років).

Навпаки, зростання напруженості в торгівлі та економічного націоналізму, які з'явилися в останні роки, прискорилися під час пандемії та, за прогнозами, залишаться, впливаючи на світові торгові відносини протягом наступного десятиліття. У цьому середовищі корпорації диверсифікують свої торгові відносини, щоб зменшити глобальні інвестиції та ризики ланцюга поставок.

Зусилля уряду США щодо сприяння вітчизняному виробництву та заохочення компаній до диверсифікації ланцюгів постачання ЄС також зайняв дедалі більш обережну позицію щодо Китаю, оскільки динаміка торгівлі та інвестицій між ЄС і Китаєм стала складнішою.

У ширшому плані торговельна карта, що розвивається, показує відносини, що об'єднуються навколо нової динаміки Сходу проти Заходу — співтовариства під керівництвом США та ЄС і китайсько-російського партнера — разом із потенційною появою третього блоку нібито нейтральних країн.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ТОРГОВОЇ ДИНАМІКИ ВНАСЛІДОК ВОЄНИХ ДІЙ

2.1. Огляд показників світової економічної та торгової динаміки до початку війни

Війна приходить у важкий для світової економіки момент. Відновлення після рецесії, спричиненої пандемією, уповільнювалося, оскільки з'явилися нові варіанти коронавірусу, а уряди стримували витрати.

Зростання інфляції спонукало Федеральну резервну систему та інші великі центральні банки підвищити процентні ставки. Збої у світовій торгівлі та інвестиціях стримають зростання в країнах, що розвиваються, і посилять ціновий тиск.

Санкції Європейського Союзу також непропорційно вплинули на європейські економіки. У 2021 році двосторонні торговельні та інвестиційні потоки становили 257,5 млрд євро та 447,4 млрд євро відповідно.

У 2011 році Європейський Союз зафіксував дефіцит торгівлі з Росією в розмірі 89 мільярдів євро, який різко скоротився до 69 мільярдів євро в 2021 році, що вказує на значне падіння приблизно на 22,5% пунктів.

Незважаючи на вступ Російської Федерації до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2012 році, політика уряду щодо імпортозаміщення суперечила нормам та політиці СОТ.

Європейський Союз подав шість спорів до СОТ проти імпортних обмежень Російської Федерації 5 : утилізаційний збір на імпортні транспортні засоби (2013); ввізне мито (2014); антидемпінгова політика щодо малогабаритних транспортних засобів (2014); ембарго на свинину через сувору санітарну політику (2014); закупівлі ДП (2021); та експорт деревини (2022).

Вищезазначена основна напруженість між ЄС і Росією значною мірою пояснює тенденцію до зниження двосторонньої торгівлі за останнє десятиліття та розгляд Європейським Союзом зменшення залежності Союзу від російського імпорту в контексті національної безпеки (Gontmakher, 2021).

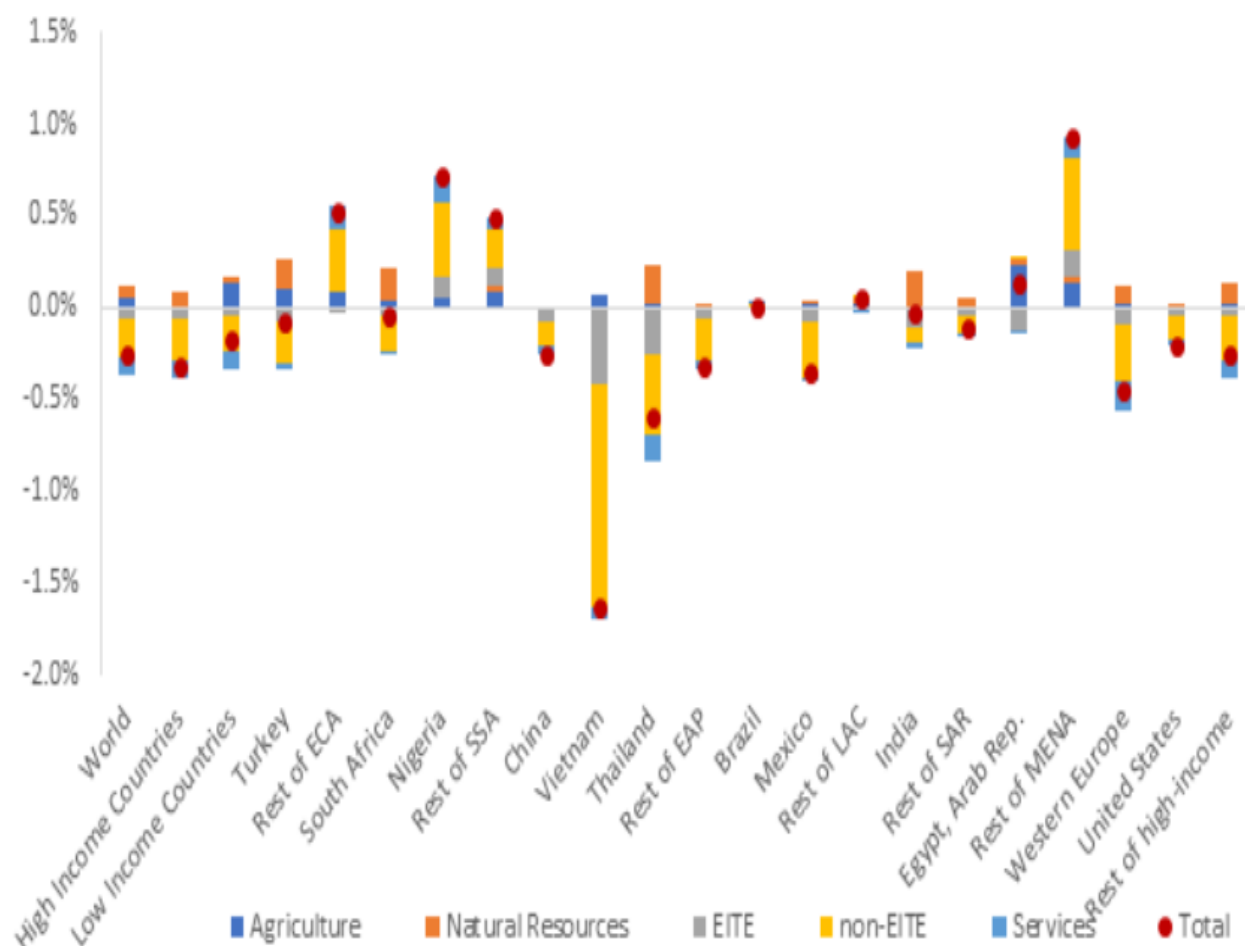

Рис. 2.1 - Зміна експорту порівняно з базовим роком як частка реального ВВП

Війна та пов'язані з нею санкції розірвали ключові транспортні зв'язки між Росією та Україною та рештою світу, порушивши торгівлю в більш широкому масштабі. [3]

Сповільнення торгівлі, схоже, має широку основу, охоплюючи велику кількість країн і широкий спектр товарів, зокрема певні категорії промисловості, такі як чавун і сталь, офісне та телекомунікаційне обладнання, текстиль і одяг.

Збої в глобальних і регіональних ланцюгах постачання спричинили дефіцит ресурсів і підвищення цін.

Україна є ключовим постачальником сировини, включаючи кабелі запалювання для автомобілів, неоновий газ для напівпровідників і залізну руду для металургійних заводів.

Компанії, що виробляють транспортне обладнання, машини, електроніку та продукти харчування, особливо залежать від російських металів, хімікатів, добрив та інших товарів.

Обсяг торгівлі товарами знизився на 0,5% в річному обчисленні в січні-червні, але "скромне зростання" очікується в другій половині цього року, повідомляє СОТ.

У 2024 році щорічне зростання торгівлі товарами зросте до 3,2% – прогноз практично не зміниться порівняно з попереднім прогнозом у 3,3%.

Проте зростання може бути вищим, ніж це, якщо інфляція швидко знизиться, кажуть у СОТ.

З іншого боку, більш різке, ніж очікувалося, уповільнення в Китаї або відновлення інфляції в розвинутих економіках може затягнути торгівлю товарами в 2024 році.

Глобальна економічна фрагментація – ознаки якої з'являються – не є рішенням, СОТ повинна скористатися можливістю зміцнити систему глобальної торгівлі, уникаючи протекціонізму та сприяючи більш стійкій та інклюзивній глобальній економіці.

Китай поживався і буде продовжувати зростати швидше, ніж єврозона, хоча й не так швидко, як очікувалося.

Країна стикається зі слабким внутрішнім споживчим попитом і приватними інвестиціями, але має більший простір у фіскальній політиці, ніж інші великі економіки для вирішення цих проблем.

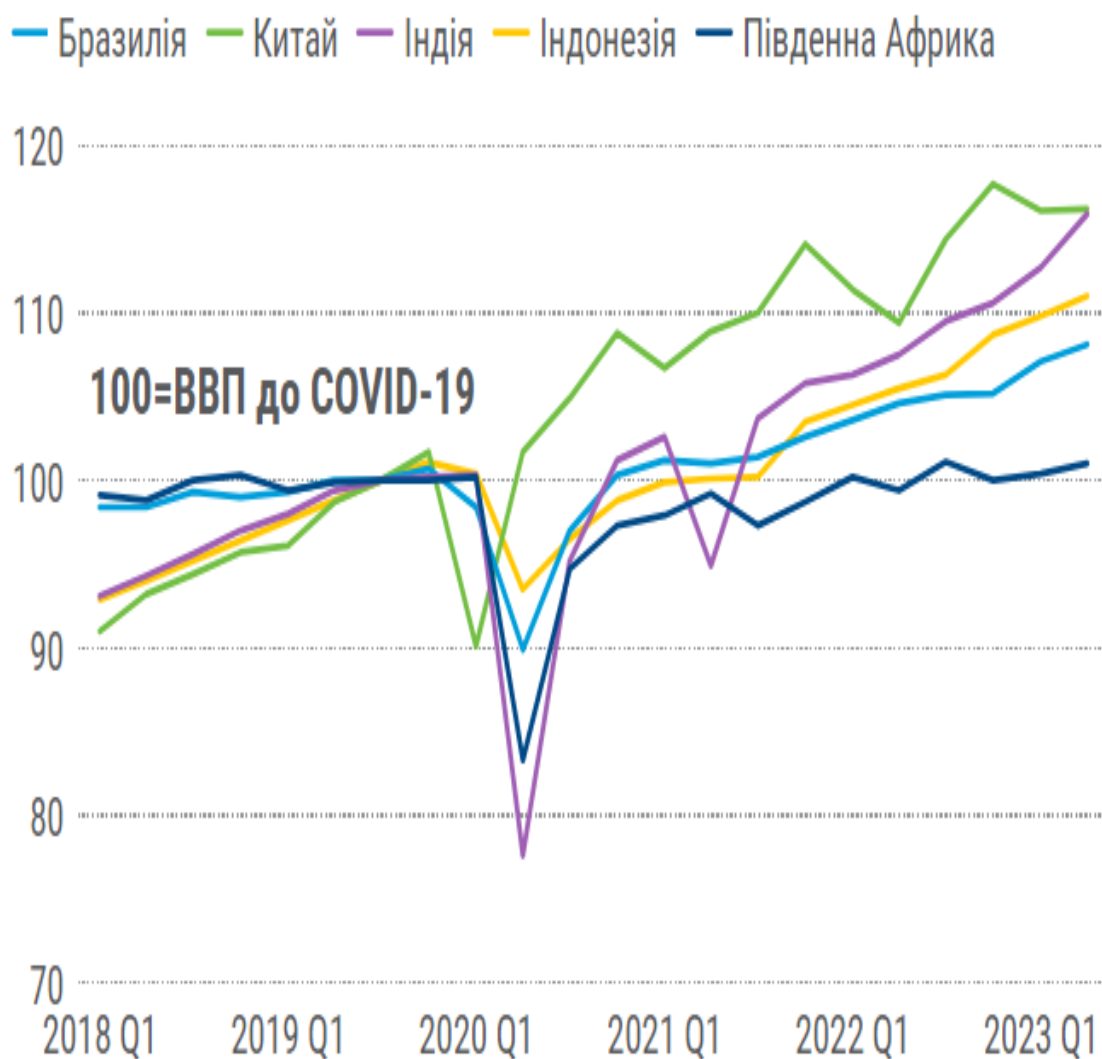

Рис. 2.2 - Рівні реального ВВП для окремих країн, що розвиваються

Джерело: ЮНКТАД.

Іншими словами, Китай мав на меті збільшити пропозицію, а його торгові партнери – попит. Результатом стало прискорення зростання торгівлі,

якого ми не бачили з часів відновлення економіки після фінансової кризи 2008 року.

Зростання торгівлі підринається характером економічного відновлення Китаю. Оскільки це, по суті, відновлення «без стимулів», значна частина збільшення витрат у Китаї сьогодні припадає на послуги, а не на офіційно фінансовані інвестиційні витрати, які, як правило, створюють набагато більші витрати на імпорт.

Російське вторгнення призвело до обвалу торгівлі України, зокрема зовнішньої. Це також спричинило серйозні зміни в географічній структурі його імпорту та експорту. Через російську блокаду українські порти втратили статус основних експортних воріт країни.

Залізничний та автомобільний транспорт набув значення, оскільки з 24 лютого 2022 року Україна використовує їх для перевезення та імпорту більшості своїх товарів через територію своїх західних сусідів.

Як наслідок, Європейський Союз зміцнив свою роль як основного торговельного партнера Києва як в експорті, так і в імпорті, а Польща – вперше в історії – стала лідером у торговому обміні України.

У 2022 році відбулося дуже серйозне падіння експорту (-35,1%) та імпорту України (-24,2%).

Окрім причин, безпосередньо пов'язаних з війною (втрата Україною частини території та збиток її промислових об'єктів в експортоорієнтованих галузях), основною причиною цього занепаду була блокада чорноморських портів України, через які Київ відправляв близько двох третин свого експорту до російського вторгнення.

Хоча блокаду було частково знято в серпні 2022 року, вона стосувалася лише сільськогосподарської продукції, а не інших ключових експортних товарів України, таких як залізна руда та металургійна продукція.

Слід зазначити, що на практиці вплив військових дій на український експорт є більш серйозним, ніж те, що показує офіційна зведена статистика за

2022 рік, оскільки враховує два довоєнні місяці січень і більшу частину лютого;

За цей короткий період Україна зафіксувала дуже сприятливі дані в результаті економічного відновлення після пандемії. Додаток А

Російська агресія спричинила стрімке падіння товарообігу України: уже в березні 2022 року її експорт впав на 49,5%, а імпорт — аж на 70,7%.

Ще однією причиною цього спаду був той факт, що до війни Росія та Білорусь були важливими економічними партнерами України, особливо щодо імпорту палива.

Після 24 лютого 2022 року торгівельні відносини України з Росією впали, а дані щорічної статистики в основному стосуються торгівлі, яка здійснювалася в січні та лютому.

Те ж саме стосується і Білорусі, хоча в цьому випадку скорочення двосторонньої торгівлі розтягнулося на більш тривалий період.

Хоча ситуація з імпортом частково стабілізувалася протягом наступних місяців (у грудні 2022 року імпорт України впав на 23,7% порівняно з груднем 2021 року), з експортом вона продовжує залишатися дуже складною (-49% у грудні 2022 року проти грудня 2021 року) Додаток Б

До війни морський транспорт був основним маршрутом експорту українських товарів як за вартістю, так і за обсягом. Україна намагалася обійти блокаду, яку російські війська організували в перші дні після нападу, посиливши використання своїх портів на Дунаї.

Проте лише після відкриття «зернового коридору» у серпні 2022 року Києву вдалося відновити значну роль морського транспорту.

При цьому слід зазначити, що у грудні 2022 року обсяг вантажів, перевезених таким чином, був на 60% меншим, ніж у січні.

Після початку війни автомобільний і залізничний транспорт набув поширення, а сухопутні кордони України з країнами ЄС (переважно Польщею) стали основними маршрутами українського експорту. Додаток В

Масштаби змін, які зафіксувала Україна в торговому обміні, відрізняються для окремих географічних регіонів.

Експорт України до Європейського Союзу зріс на 1,7%, а ЄС закріпив за собою статус основного реципієнта українських товарів (на країни ЄС зараз припадає 64% українського експорту). У торгівлі з іншими регіонами світу було зафіксовано падіння від 20 до 90%.

Дещо інша ситуація з імпортом України: на ЄС припадає 51% імпортованих Україною товарів, падіння зафіксовано для всіх інших регіонів світу, окрім Близького Сходу. Додаток Г

Російське вторгнення призвело до блокади чорноморських портів України та окупації портів в Азовському морі.

Ці фактори, а також інші негативні події призвели до значного скорочення експорту України до більшості її найбільших колишніх торгових партнерів, зокрема до Китаю (-69%) та Індії (-64%).

Крім того, блокада підштовхнула Україну до пошуку альтернативних ринків, що призвело до збільшення експорту до всіх її сусідів: експорт до Румунії збільшився на 150%, до Словаччини – на 51%, до Угорщини – на 40%, до Угорщини – на 27%. до Польщі.

У сфері імпорту ситуація дещо інша. Хоча у 2022 році обсяг імпортованих товарів був меншим, ніж у 2021 році, зафіксоване зниження не таке серйозне, як у випадку з експортом.

Це пояснюється тим, що Україна в основному імпортує товари з високим ступенем обробки, які легше транспортувати автомобільним транспортом.

Як наслідок, у 2022 році Польща випередила Китай і стала найбільшим торговим партнером України у світі.

Російське вторгнення скоротило український експорт у всіх секторах економіки. Хоча цей вплив був відносно незначним у випадку агропродовольчої продукції (зниження на 15,5%), в інших секторах, які мають велике значення для експортної діяльності України, зафіксоване зниження

було дуже значним: продаж металургійної продукції впав на 62%. , тоді як реалізація корисних копалин знизилася на 49%.

У 2021 році на ці дві категорії товарів припадало 24% і 12% українського експорту відповідно.

Падіння імпорту було зафіксовано в усіх основних категоріях товарів, за двома винятками, безпосередньо пов'язаними з війною. Знищення єдиного в Україні НПЗ змусило Київ збільшити імпорт палива з ЄС (до 24 лютого 2022 року більшість цих продуктів Україна імпортувала з Росії та Білорусі).

Крім того, масові ракетні обстріли української електроенергетичної інфраструктури, які тривають з жовтня 2022 року, призвели до стрімкого зростання імпорту електрогенераторів.

Річні темпи зростання світового обсягу імпорту стали негативними наприкінці минулого року, залишалися негативними на початку 2023 року, і є кілька причин думати, що ситуація покращиться.

Поки це правда, найбільше постраждають відкриті, залежні від торгівлі економіки, особливо в країнах, що розвиваються.

У другому кварталі 2023 р. торгівля товарами G20 скоротилася у вартісному вираженні порівняно з попереднім кварталом і вимірюється в поточних доларах США (рис. 1 і 2).

Експорт та імпорт впали на 3,1% і 2,0% відповідно, відображаючи низький світовий попит і зниження цін на сировинні товари, особливо на енергоносії. [4]

Падіння цін на енергоносії сприяло скороченню торгівлі у вартісному виразі в Північній Америці.

Експорт та імпорт скоротився на 5,7% і 2,0% у Сполучених Штатах, тоді як канадський експорт впав на 3,7%, а імпорт залишився на рівні.

У Європейському Союзі експорт товарів скоротився в Німеччині та Італії, але зростав стабільними, хоча й уповільненими, темпами у Франції завдяки транспортному обладнанню, зокрема авіонавтиці.

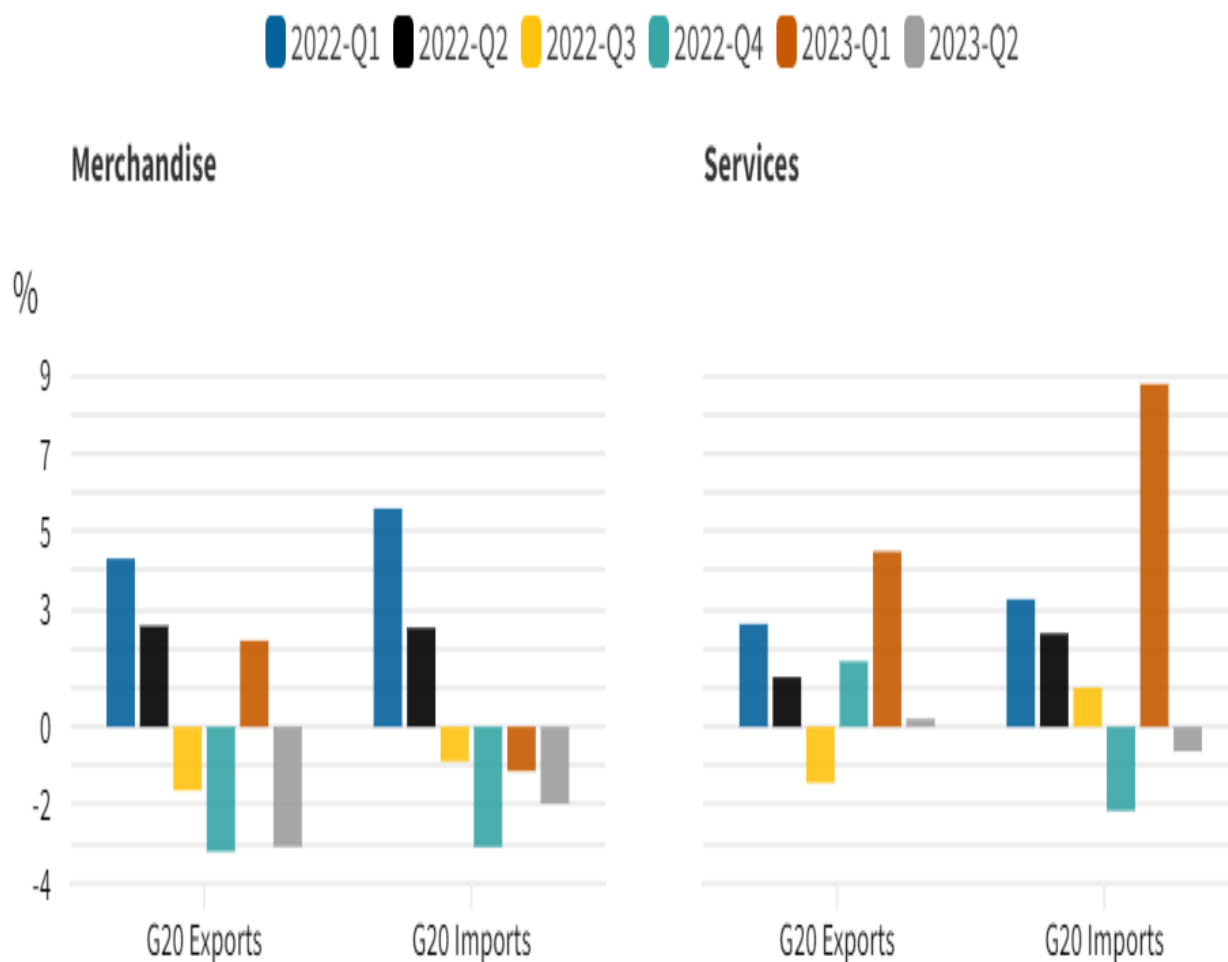

Рис. 2.3 - Международная торговля G20, квартальные темпы роста
Процентные изменения квартала к кварталу, текущие доллары США, с учетом сезонных колебаний.

Джерело: OECD.

Імпорт ЄС скоротився на 1,2%, знову ж таки в основному через зниження цін на енергоносії. Експорт у Сполученому Королівстві зріс на 2,1%,

відображаючи високі продажі машин і транспортного обладнання. Різко скоротилася торгівля товарами в Східній Азії. [1]

Експорт у Китай впав на 5,7%, частково через зниження продажів споживчої електроніки. Помітно скоротився імпорт в Японії (на 8,1%) і Кореї (на 7,9%) через скорочення витрат на імпорт енергоносіїв. Падіння цін на сировину призвело до скорочення експорту в Австралії та Індонезії

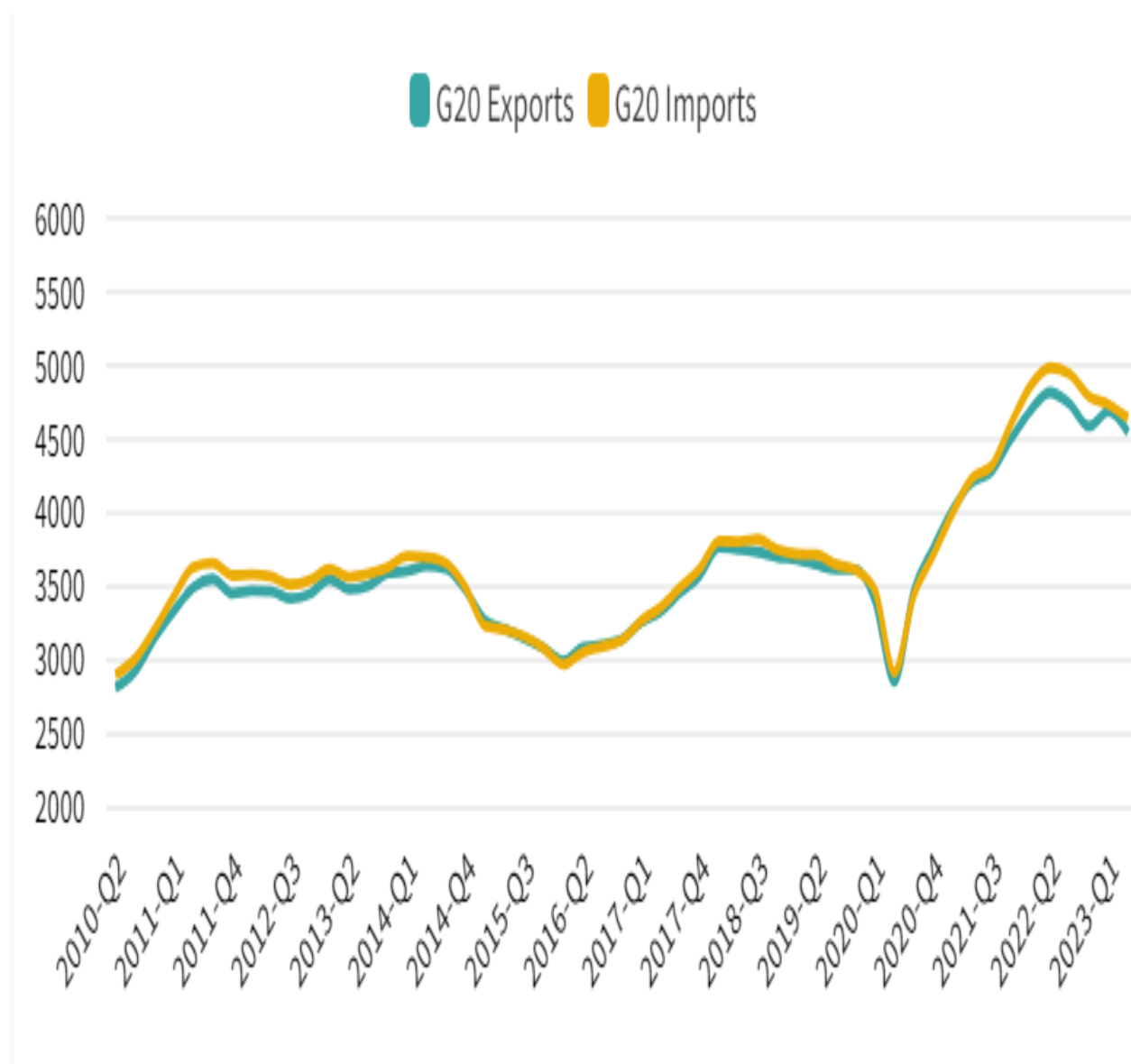

Рис. 2.4 - Международная торговля товарами G20, квартальные темпы роста

Відсоткові зміни кварталу до кварталу, поточні долари США з урахуванням сезонних коливань..

Джерело: OECD.

Попередні оцінки [3] вказують на помітне уповільнення торгівлі послугами G20 у другому кварталі 2023 року порівняно з першим кварталом 2023 року, виміряного в поточних доларах США (рис. 1 і 2).

Експорт та імпорт, за оцінками, зросли на 0,2% і мінус 0,6% у другому кварталі 2023 року відповідно після значного зростання на 4,5% і 8,8%, зафіксованого в першому кварталі 2023 року.

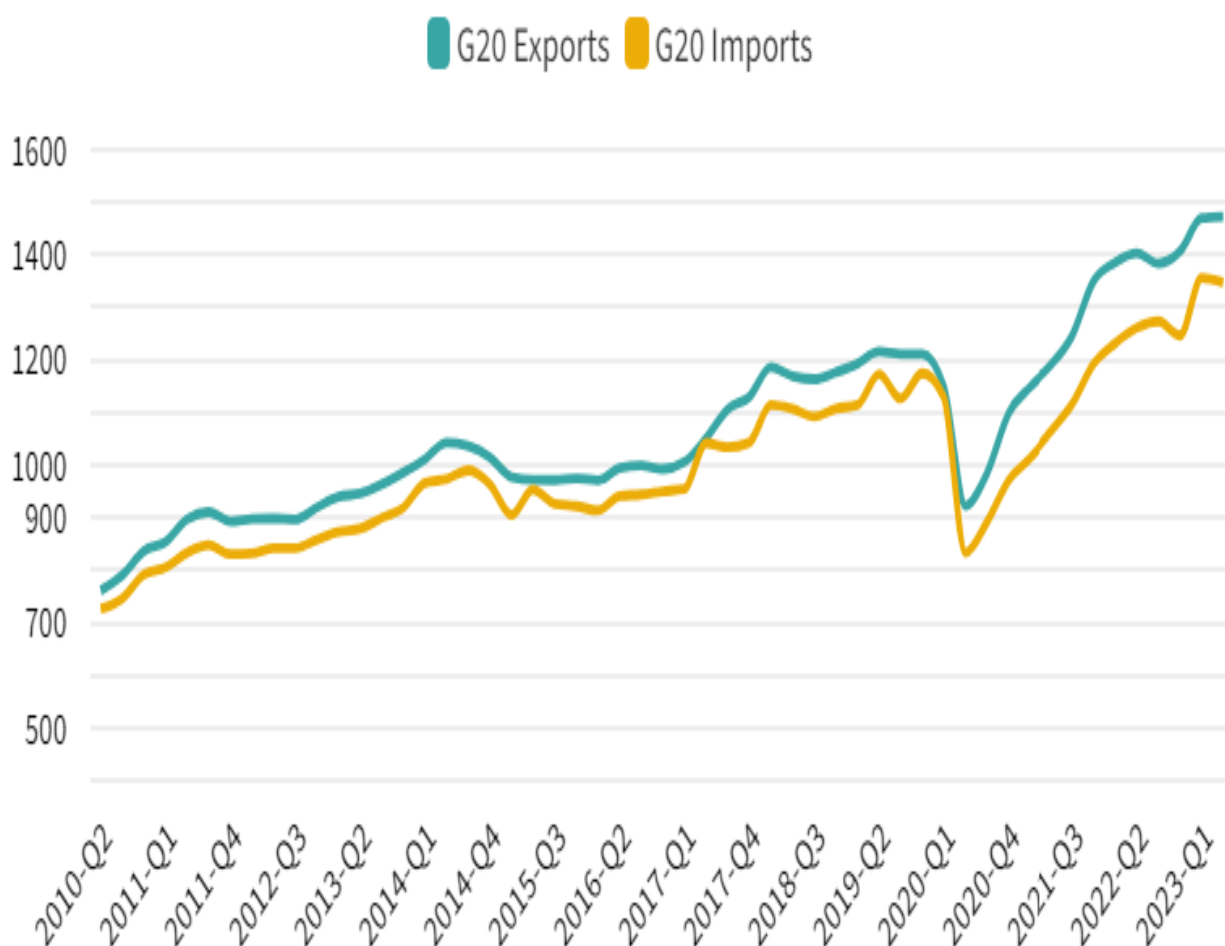

Рис. 2.5 - Международная торговля услугами G20, квартальные темпы роста

Відсоткові зміни кварталу до кварталу, поточні долари США з урахуванням сезонних коливань.

Джерело: OECD.

Значення торгівлі послугами у другому кварталі 2023 року є попередніми оцінками на основі наявних даних, які охоплюють близько 60% експорту та імпорту для сукупного G20.

Експорт послуг у Сполучених Штатах зріс на 1,0%, тоді як імпорт знизився на 1,3%, насамперед за рахунок зменшення витрат на транспорт і подорожі. У Канаді туристичні та бізнес-послуги сприяли зростанню експорту.

У Німеччині туристичні та бізнес-послуги спричинили падіння експорту (зменшення на 1,7%), водночас підштовхнувши імпорт до зростання на 1,0%. Французький імпорт різко скоротився (зменшився на 7,2%) через зниження витрат на транспорт і подорожі.

У Сполученому Королівстві експорт послуг скоротився на 1,0%, тоді як імпорт зріс на 2,9% через збільшення закупівель фінансових послуг, інтелектуальної власності та бізнес-послуг. Навпаки, торгівля послугами помітно розширилася в Австралії та Кореї.

В Австралії основними рушійними силами зростання експорту були подорожі та пасажирські перевезення, тоді як подорожі, фінанси та ІКТ стимулювали експорт у Кореї.

Імпорт послуг впав на 4,2% в Японії, відображаючи нижчі витрати на бізнес-послуги, тоді як експорт дещо зріс.

Зменшення транспортних надходжень призвело до падіння експорту послуг у Китаї (мінус 4,4%), тоді як імпорт скоротився на 1,4%.

Глобальне економічне зростання цього року становитиме приблизно 2,3 відсотка, а наступний рік майже напевно буде слабшим, ніж цей, не в останню чергу тому, що великі центральні банки, по суті, прагнуть сповільнити темпи зростання, щоб відновити контроль над інфляцією.

Уповільнення зростання, безсумнівно, створить більш вороже середовище для торгівлі, і варто зазначити, наскільки поганим є глобальне середовище попиту, в яке ми входимо. Востаннє світ бачив два роки поспіль зростання нижче 2,5 відсотка на хвилі фінансової кризи.

Ще одна причина, чому нелегко бути оптимістом щодо торгівлі, полягає в тому, що ми живемо у світі, який явно перебуває поза межами «пікової глобалізації», факту, який чинить негативний тиск на зростання світової торгівлі вже більше десяти років.

На початку 1980-х років світовий експорт становив близько 15 відсотків світового валового внутрішнього продукту. Глобалізація підняла це співвідношення до 25 відсотків приблизно під час кризи 2008 року, після чого почалося постійне зниження, знизивши його до 20 відсотків у 2020 році.

Коли темпи інтеграції світу не досягають зростання доходів, країни, які найбільше покладаються на цю інтеграцію – країни з економікою, що розвивається – постраждають непропорційно.

2.2. Зміни в економічному та торговому середовищі під впливом війни в Україні

Через війну Україна, провідний експортер зерна, зазнала різкого падіння свого експорту. Це призвело до серйозних проблем із продовольчою безпекою для мільйонів людей у всьому світі. Дії ЄС і ООН допомогли стримати зростання цін, але перспективи залишаються складними.

До війни близько 90% сільськогосподарського експорту України транспортувалося морським транспортом.

Після початку війни російські військові заблокували чорноморські порти України та фактично призупинили експорт.

Лінійна діаграма показує обсяги експорту пшениці з січня 2021 року по серпень 2023 року. У березні, квітні та травні 2022 року, після російського вторгнення, експорт впав на понад 90%.

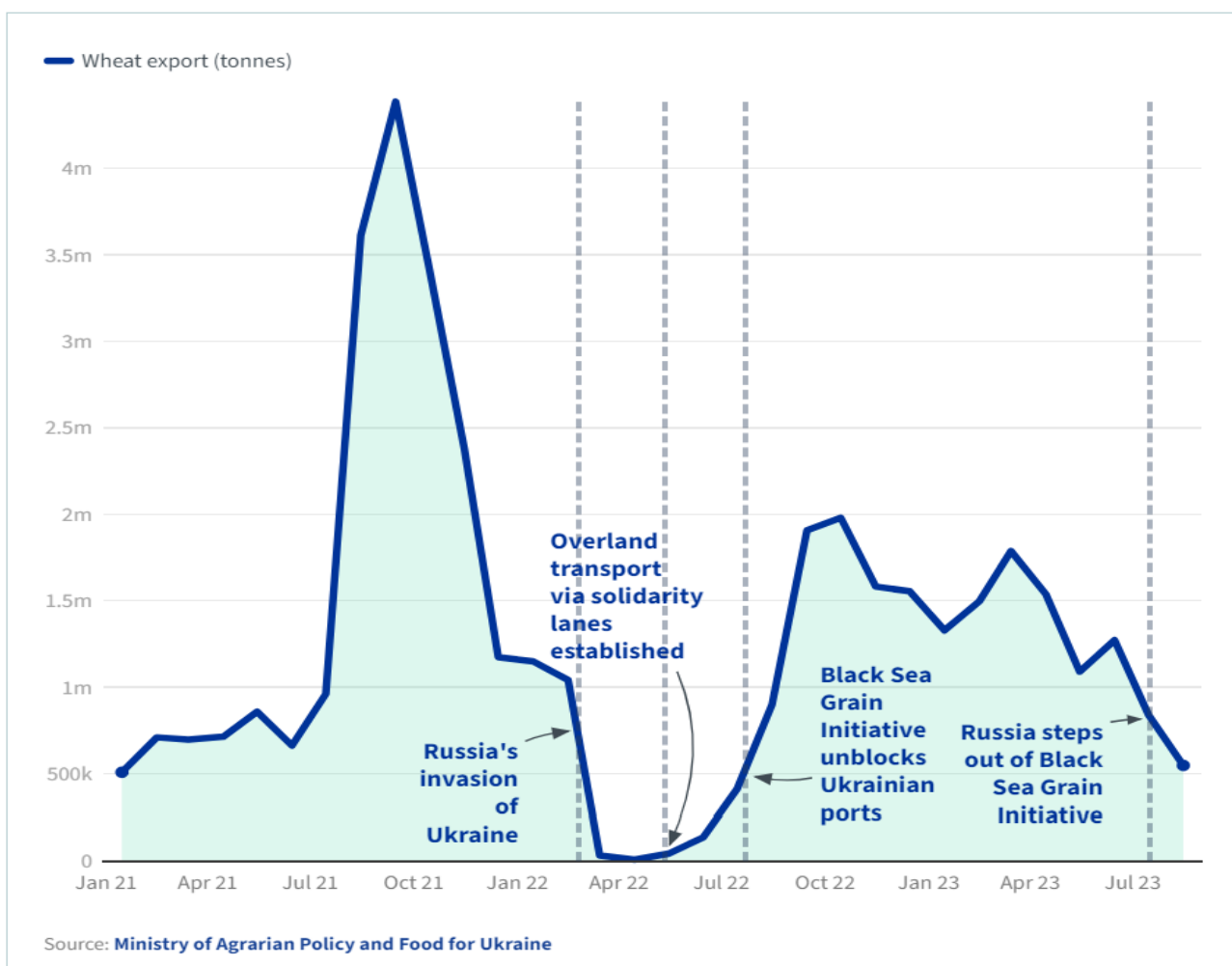

Рис. 2.6.- Показники обсяги експорту пшениці з січня 2021 року по серпень 2023 року.

З червня обсяги експорту зросли, але вони все ще були значно нижчими, ніж у 2021 році, навіть у вересні та жовтні, коли експорт досяг піку, вони були на 57% і 42% нижчими, ніж у 2021 році. Відтоді експорт поступово скорочується з деякими коливаннями.

Після дій, вжитих ЄС для впровадження альтернативних транспортних маршрутів (« смуги солідарності »), а також ООН і Туреччиною щодо розблокування портів (« Зернова ініціатива в Чорному морі »), експорт зріс, а ціни на продовольство неухильно знизилися.

Однак у липні 2023 року Росія вийшла з Чорноморської зернової ініціативи . До того часу 40% українського зерна транспортувалося через чорноморські порти, а 60% йшло сухопутним шляхом через солідарні шляхи.

Після відмови Росії від ініціативи експорт з України знову скоротився, а ціни зросли.

Позитивний прогноз світового врожаю наразі стабілізує ціни. Але світове постачання продовольства залишається небезпечним , оскільки війна та блокування Росією чорноморських портів зменшують здатність України експортувати зерно та продукти харчування на світовий ринок.

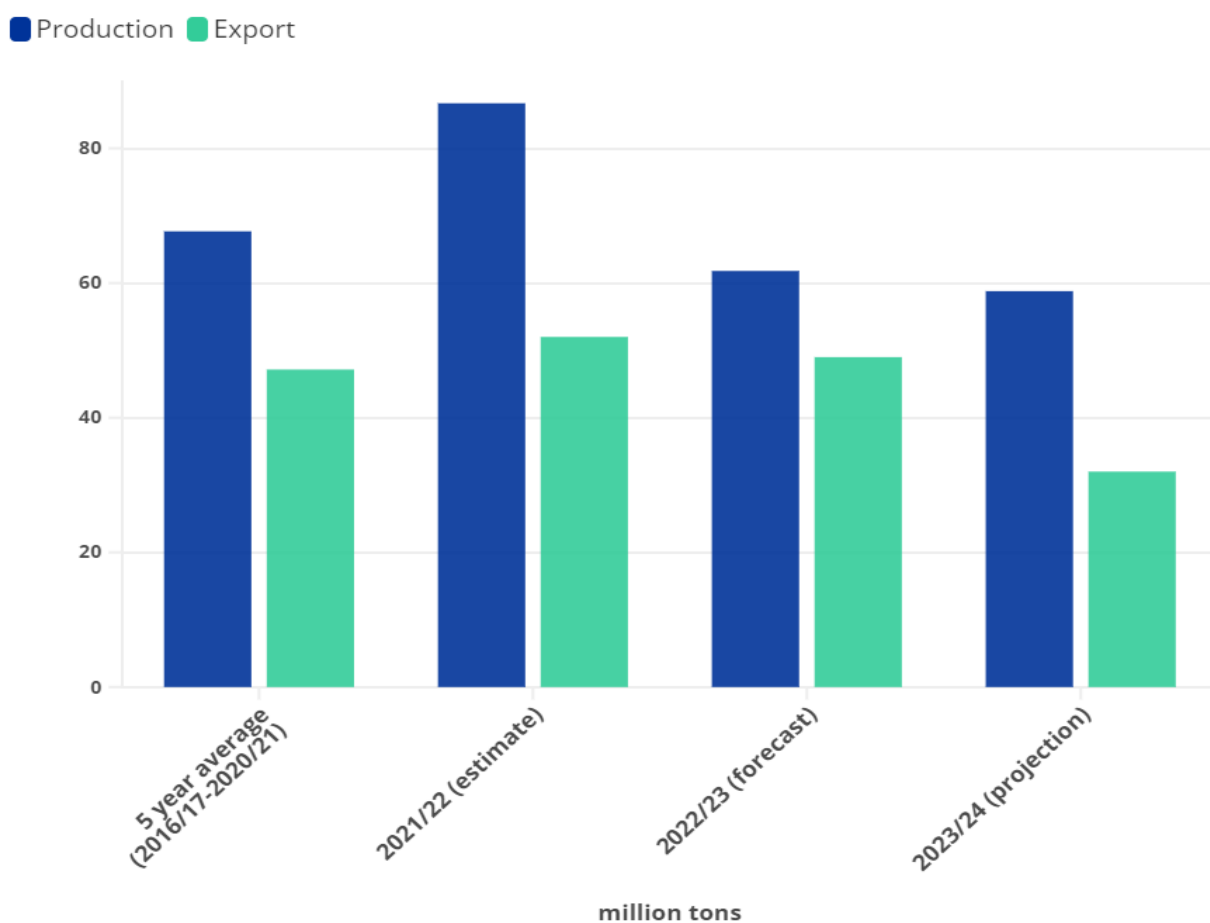

Source: International Grains Council (IGC)

Рис. 2.7.- Показники обсяги експорту пшениці з січня 2021 року по серпень 2023 року.

У 2021 році українські аграрії посіяли майже 17 млн га ярих культур. Проте після початку війни у 2022 році аграрії посіяли на 22% менше. Непосівна площа – 2,8 млн га.

У той час як вплив війни на український експорт зерна був пом'якшений довоєнним посівом і великими запасами, накопиченими в 2022 році, майбутній експорт сильно постраждає через втрату або пошкодження виробничих потужностей і незасіяних площ .

Source: [International Grains Council \(IGC\)](#)

Рис. 2.8.- Показники обсяги експорту пшениці з січня 2021 року по серпень 2023 року.

Порівняно з 2021/2022 роками виробництво зерна в Україні впало на 29% за ринковий 2022/2023 рік, і очікується, що воно буде падати далі.

Вплив війни на світові продовольчі ринки є таким серйозним, саме через те, що Україна є одним із провідних експортерів сільськогосподарської продукції у світі, володіючи одними з найродючіших земель на землі вон має велику урожайність.

Україна є найбільшим у світі експортером соняшникової олії (50% світового експорту), третім – ячменю (18%), четвертим – кукурудзи (16%) і п'ятим – пшениці (12%).

У 2021 році Україна експортувала зернових майже на \$12 млрд (близько €11,5 млрд). Тільки 65% пшениці, експортованої в рамках Чорноморської зернової ініціативи, потрапило до країн, що розвиваються. Своїм рішенням вийти з Чорноморської зернової ініціативи Росія ще більше посилює світову продовольчу кризу.

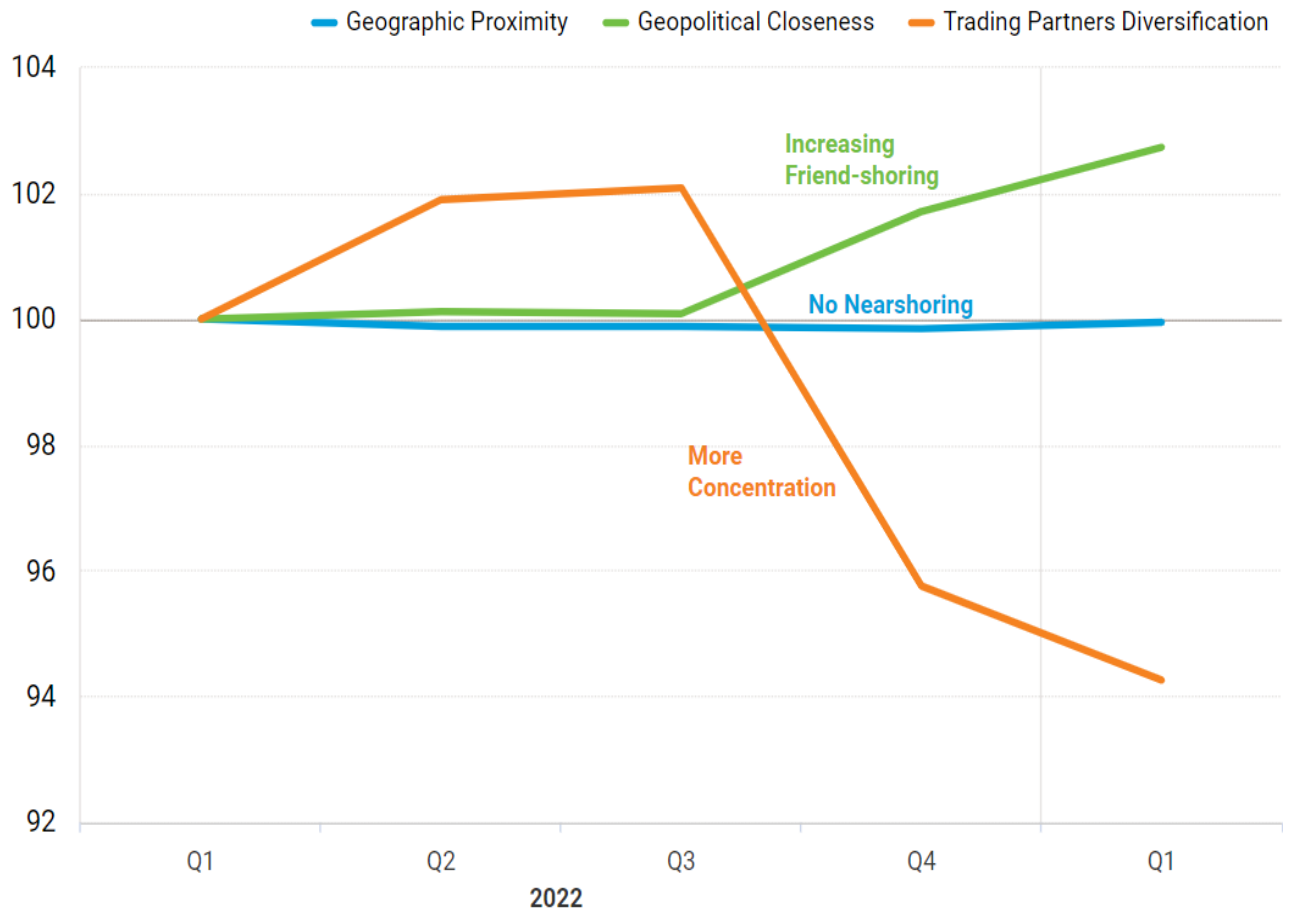

Рис. 2.9 - Середньомісячні ціни на сиру нафту та природний газ, січень 2018 р. – березень 2022 р.

Джерело: Розрахунки секретаріату ЮНКТАД на основі національних даних, даних голосування в ООН і географічних даних.

Протягом останніх п'яти кварталів географічна близькість міжнародної торгівлі залишалася відносно стабільною, що вказує на відсутність значних тенденцій щодо ближнього або далекого постачання, принаймні в середньому.

Географічна близькість базується на середній геодезичній відстані світової торгівлі.

Геополітична близькість вимірюється подібністю зовнішньополітичної позиції на основі моделей голосування на Генеральній Асамблеї ООН. Диверсифікація торгових партнерів базується на індексі концентрації Герфіндаля.

У звіті [5] вказується, що «підтримка друзів» зростає з кінця 2022 року, що характеризується переорієнтацією двосторонніх торговельних потоків на пріоритетність країн, які поділяють схожі політичні цінності.

Війна в Україні, розмежування торговельної взаємозалежності між США та Китаєм і наслідки Brexit зіграли значну роль у формуванні ключових тенденцій двосторонньої торгівлі в цей період.

«Водночас відбулося зниження диверсифікації торговельних партнерів, що свідчить про те, що глобальна торгівля стала більш концентрованою серед основних торговельних відносин», — зазначається у звіті.

Звіт ілюструє постійне зниження торговельної взаємозалежності між Сполученими Штатами та Китаєм.

Це показує, що за останні півтора року Сполучені Штати стали відносно менш значущими, як експортний ринок, для Китаю. Протягом цього періоду залежність Сполучених Штатів від Китаю як постачальника ще більше зменшилася.

протягом останніх чотирьох кварталів зростання торгівлі товарами в найбільших економіках світу було неоднозначним.

Бразилія, Індія, Сполучені Штати та Європейський Союз спостерігали значне збільшення як імпорту, так і експорту.

Але в кварталному розрізі тенденції торгівлі для великих економік у період з січня по березень 2023 року були більш послабленими, і в багатьох випадках негативними. Помітним винятком є значне зростання експорту з Китаю та Індії.

Регіональні тенденції торгівлі свідчать про щорічне у всіх регіонах спостерігалось зростання міжнародної торгівлі, за винятком Російської Федерації та країн Центральної Азії.

Але зростання в регіоні Східної Азії було значно нижче середнього.

У порівнянні з кварталом у першому кварталі 2023 року спостерігалось зниження вартості торгівлі в більшості регіонів, за винятком Тихоокеанського регіону, Північної Америки та Африки, де спостерігалось незначне зростання.

Внутрішньорегіональна торгівля протягом того ж періоду відбувалася за схожими моделями. Але варто відзначити, що торгівля в Африці зросла на 3%, перевищивши показники іншої внутрішньорегіональної торгівлі.

Глобальні торговельні тенденції за останні чотири квартали були під впливом енергетичного сектору, де зростання цін призвело до зростання торгівлі, аж до кварталного падіння на 11% у період з січня по березень 2023 року.

Серед інших секторів, у яких спостерігалось зростання торгівлі, були агропродовольчі товари, одяг, хімікати та дорожні транспортні засоби.

І навпаки, скоротилася торгівля офісним і комунікаційним обладнанням, а також транспортом, де спадні тенденції тривали в першому кварталі 2023 року.

У другому кварталі 2023 р. торгівля товарами G20 скоротилася у вартісному вираженні порівняно з попереднім кварталом і вимірюється в поточних доларах США .

Експорт та імпорт впали на 3,1% і 2,0% відповідно, відображаючи низький світовий попит і зниження цін на сировинні товари, особливо на енергоносії. Падіння цін на енергоносії сприяло скороченню торгівлі у вартісному виразі в Північній Америці.

Експорт та імпорт скоротився на 5,7% і 2,0% у Сполучених Штатах, тоді як канадський експорт впав на 3,7%, а імпорт залишився на рівні.

У Європейському Союзі експорт товарів скоротився в Німеччині та Італії, але зростав стабільними, хоча й уповільненими, темпами у Франції завдяки транспортному обладнанню, зокрема аеронавтиці.

Імпорт ЄС скоротився на 1,2%, знову ж таки в основному через зниження цін на енергоносії.

Експорт у Сполученому Королівстві зріс на 2,1%, відображаючи високі продажі машин і транспортного обладнання.

Різко скоротилася торгівля товарами в Східній Азії. Експорт у Китай впав на 5,7%, частково через зниження продажів споживчої електроніки.

Помітно скоротився імпорт в Японії (на 8,1%) і Кореї (на 7,9%) через скорочення витрат на імпорт енергоносіїв.

Падіння цін на сировину призвело до скорочення експорту в Австралії та Індонезії.

Обсяг торгівлі товарами знизився на 0,5% в річному обчисленні в січні-червні, але "скромне зростання" очікується в другій половині цього року, повідомляє СОТ.

У 2024 році щорічне зростання торгівлі товарами за прогнозами СОТ зросте до 3,2% – прогноз практично не зміниться порівняно з попереднім прогнозом у 3,3%.

Аналіз торгівлі шістьма ключовими товарами, обраними за їхньою значущістю в загальному імпорті поза ЄС, показав збільшення частки України в п'яти з них при порівнянні першого кварталу 2023 року (1 кв. 2023 р.) з аналогічним періодом 2022 р. (1 кв. 2022).

Це збільшення може бути пов'язане з постановою ЄС, яка набула чинності з 4 червня 2022 року до 5 червня 2023 року .

Ця постанова дозволяє відкрити торгівлю з Україною без обмежень і припиняє будь-які заходи, які раніше діяли для захисту промисловості ЄС.

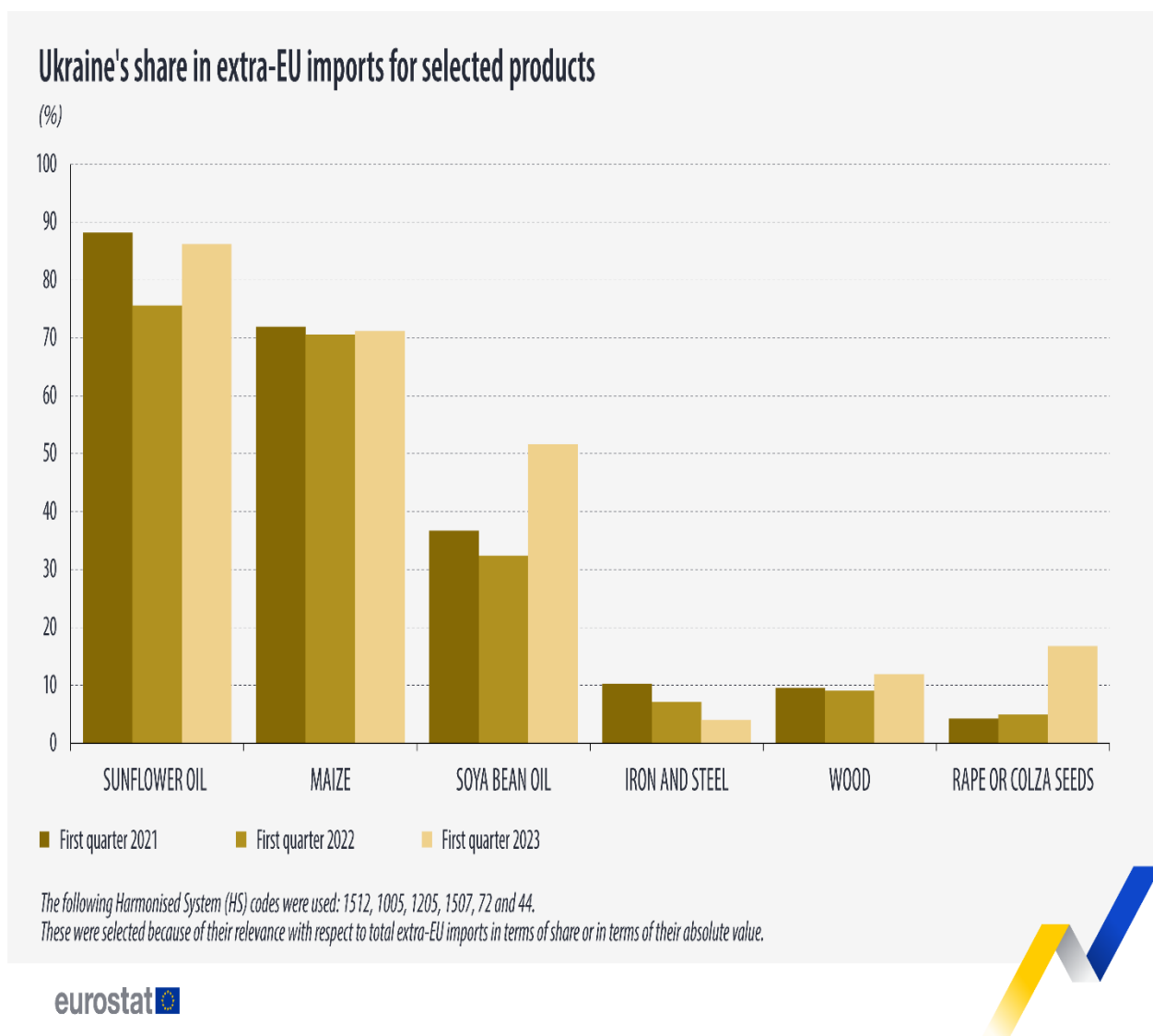

Рис. 2.10 – Динаміка України в експорті з ЄС за групами товарів 2021-2023р

Найсуттєвіше зростання відбулося для соєвої олії, яка зросла на 19,2 процентних пункти (п.п.) (51,6% у I кварталі 2023 року порівняно з 32,4% у I кварталі 2022 року).

Інші помітні зростання відзначилися насіння ріпаку (+11,9 п.п.; 16,8% порівняно з 4,9%), соняшникова олія (+10,5 п.п.; 86,1% порівняно з 75,6%), деревина (+2,9 п.п.; 11,9% порівняно з 9,0%), та кукурудзи (+0,6 п.п.; 71,1% проти 70,5%).

Проте частка імпорту чавуну та сталі з України зменшилася на 3,1 в.п. (4,0% проти 7,1%). Вищевказані продукти були обрані через їх відповідність щодо загального імпорту за межі ЄС з точки зору частки або їх абсолютної вартості.

Проте прогнози зростання можуть бути вищим, ніж це, якщо інфляція швидко знизиться. З іншого боку, більш різке, ніж очікувалося, уповільнення в Китаї або відновлення інфляції в розвинутих економіках може затягнути торгівлю товарами в 2024 році.

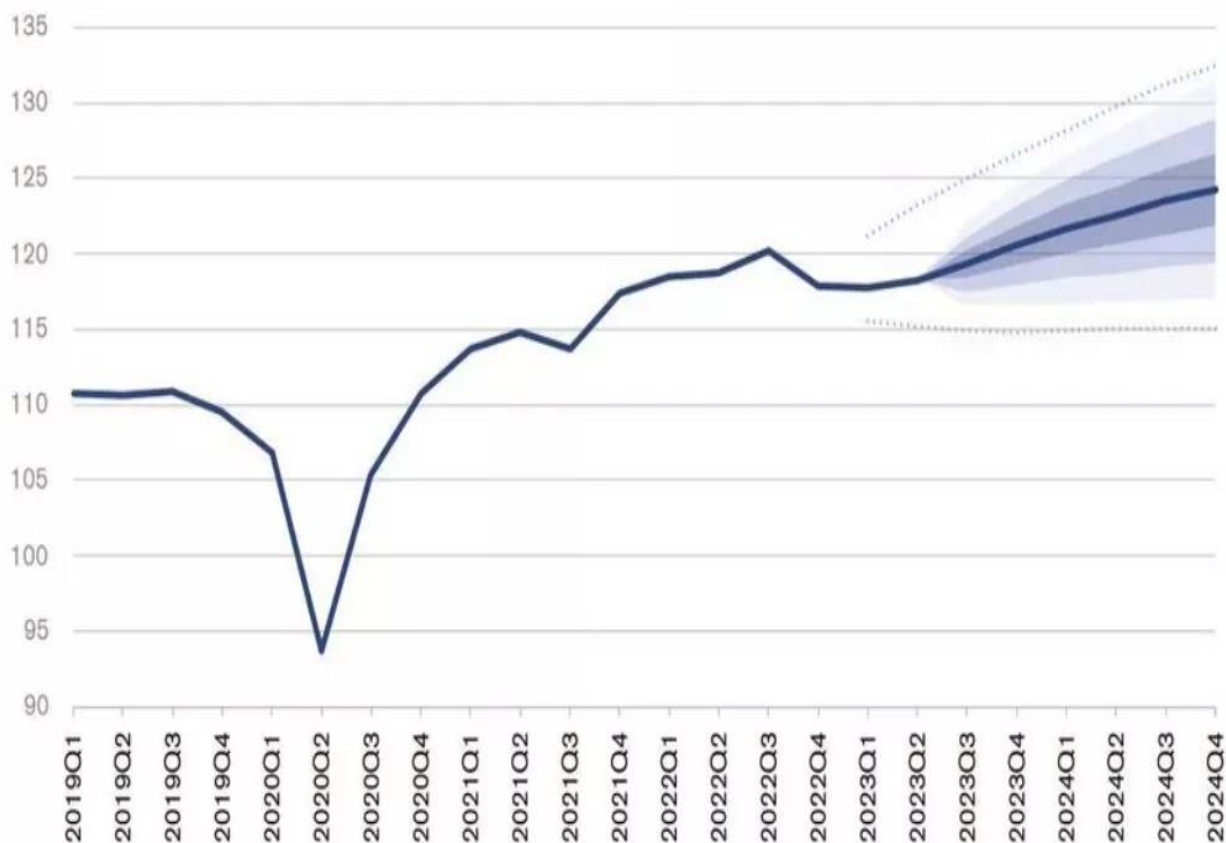

Рис.2.11 – Обсяг світової торгівлі товарами, 2015Q1-2023Q4

Джерело: СОР та ЮНКТАД, оцінки Секретаріату СОР [12]

Протягом 2023 року ціни на природний газ сильно відрізнялися між регіонами, а в серпні європейські ціни зросли на 350% порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Ціни в США зросли на 120% у тому ж місяці, але залишалися значно нижчими за європейський рівень (8,80 доларів США за мільйон БТЕ порівняно з 70,00 доларів США за європейський рівень).

Європейський попит на зріджений природний газ (СПГ) на додаток до скорочених поставок з Російської Федерації також підштовхнув витрати на енергію в Азії, де ціна на СПГ зросла на 87% у серпні.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Найбільш безпосереднім економічним наслідком кризи стало різке зростання цін на товари. Незважаючи на невеликі частки у світовій торгівлі та виробництві, Росія та Україна є ключовими постачальниками товарів першої необхідності, включаючи продовольство, енергоносії та добрива, постачання яких зараз під загрозою через війну.

Транспортування зерна через чорноморські порти вже призупинено, що може мати жахливі наслідки для продовольчої безпеки бідних країн.

Втручання в торговельну політику ризикують погіршити погану ситуацію. Експортні обмеження ще більше скорочують світову пропозицію, тоді як заходи з лібералізації імпорту та субсидії збільшують попит. З початку війни наприкінці лютого було запроваджено або оголошено про нову торговельну політику.

Тільки експортні обмеження додали сім процентних пунктів до ціни на пшеницю та ризикують викликати ескалацію. Аналіз також показує, що компанії переоцінять геополітичні ризики та можуть перенести виробництво з країн, які вони вважають більш ризикованими, можливо, певною мірою змінивши глобальні ланцюжки створення вартості.

Але враховуючи наявний капітал, витрати на пошук альтернатив і різницю в заробітній платі в різних країнах, цей процес швидше за все буде поступовим, ніж раптовим. І це не призведе до згортання глобалізації, якщо це не буде підтримано явним державним втручанням.

Велика невідомість і ризик походять від політики, спрямованої на фрагментацію системи торгівлі, а не на розрядку напруженості та зміцнення глобальних ланцюжків створення вартості від майбутніх збоїв.

Найбільше потрясіння для світової торгівлі можна віднести до військового конфлікту в Україні, який матиме значні економічні наслідки, оскільки і ЄС, і Росія шукають деінде, щоб заповнити торгові прогалини,

утворені розривом. Протягом дев'яти років, з 2023 по 2031 рік, ЄС прагне збільшити свою торгівлю зі США, значною мірою завдяки збільшенню експорту енергоносіїв США до Європи, а також спостерігатиме величезне розширення спільної торгівлі з країнами АСЕАН, Африкою, Близький Схід та Індія. При цьому товарообіг Росії з Китаєм та Індією також зросте.

РОЗДІЛ 3.

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ВЕКТОРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВОЇ СИСТЕМИ

3.1 Дослідження факторів які впливають на стійкість глобальної торгової системи в умовах економічної невизначеності.

Сьогодні існує більша невизначеність щодо майбутнього глобальної торгівлі, ніж будь-коли з моменту створення системи торгівлі після Другої світової війни сім десятиліть тому. Це було правдою до того, як пандемія COVID-19 заморозила більшу частину світової економіки; криза охорони здоров'я додала новий рівень невизначеності.

Світ перебуває на історичному переломі: світовий торговий режим терміново потребує оновлення та оновлення, щоб відповідати новим викликам, але він зношений і фрагментований. Технології, геоекономіка та суперечлива національна політика є взаємно руйнівними силами, які спричиняють зміни та безпрецедентну нестабільність.

Це є результатом перетину кількох найближчих і довгострокових тенденцій, найпомітнішою з яких є швидке економічне зростання Китаю, які підкреслили широке поширення глобального багатства та влади із Заходу на Схід і Південь.

Ця довгострокова тенденція змінює порядок торгівлі та інвестицій, змінюючи динаміку глобалізації. Тим часом політичні та економічні наслідки фінансової кризи 2008 року та Великої рецесії сприяли розвитку економічного ландшафту, який позначається зростанням популістського націоналізму, відходом США від вільної торгівлі до регульованої торгівлі (наприклад, тарифів/квот), зменшенням глобальних потоків капіталу та уповільненням зростання.

Геополітичні та інші ризики створюють невизначеність для всіх:

- Для людей існує невизначеність щодо їхніх майбутніх перспектив

роботи, їхніх доходів, вартості їхніх заощаджень і того, на що вони зможуть витратити свої гроші.

- Для компаній існує невизначеність щодо того, хто буде купувати їхню продукцію, чи зможуть вони отримати необхідні ресурси та які зміни їм доведеться внести на своїх робочих місцях, щоб відповідати вимогам соціального дистанціювання.
- Для урядів спостерігається значне зростання невизначеності щодо майбутніх вимог до доходів і витрат, а також щодо того, як поводитимуться люди та компанії та який вплив це матиме на політику.

Багато економічних рішень приймаються на основі очікуваних результатів. Наприклад,

- фірми здійснюють інвестиції на основі очікуваного попиту на те, що вони продають; люди приймають рішення про переїзд на основі очікуваного добробуту;
- студенти інвестують у свою освіту принаймні частково в очікуванні отримання вищої зарплати, коли вони отримають роботу;
- інвестори спрямовують кошти на дослідження нових продуктів на основі очікуваних прибутків від інновацій.

Коли фірми зтикаються з невизначеністю щодо «ділових умов» (використовуючи термінологію Блума), це означає, що вони зазнають неочікуваних коливань продуктивності чи попиту, або обох. Більше того, ступінь невизначеності змінюється з часом.

Таким чином, компанії можуть насолоджуватися періодами затишшя, коли умови ведення бізнесу є відносно стабільними, або їм, можливо, доведеться витримувати шоки невизначеності, які призводять до нестабільного ділового середовища, що характеризується великими коливаннями.

Загалом це формулювання дозволяє змодельовати зв'язок між

виробництвом, міжнародною торгівлею та зміною рівня невизначеності.

Завжди існує невизначеність щодо майбутнього, але вважається, що значне зростання невизначеності, яке ми відчуваємо зараз, ускладнює здатність сформулювати впевнений погляд на майбутнє. Це означає, що важче приймати такі перспективні рішення.

Під час нещодавньої глобальної економічної кризи відбулося надзвичайно велике та швидке падіння виробництва в усьому світі. Що ще більш вражаюче, супутнє падіння обсягів міжнародної торгівлі було ще різкішим і майже вдвічі більшим.

Пояснення того, чому міжнародна торгівля настільки нестабільна у відповідь на економічні потрясіння поєднує ідею шоків невизначеності з міжнародною торгівлею. Фірми замовляють сировину у вітчизняних та іноземних постачальників.

У відповідь на шок та невизначеності фірми непропорційно скорочують замовлення на іноземні ресурси через вищі постійні витрати. У сукупності це призводить до більшого скорочення міжнародних торговельних потоків, ніж внутрішньої діяльності, що є ефектом посилення.

Деякі з цих ефектів є особливо великими у більш вразливих секторах, які залежать від джерела невизначеності. Досить непередбачуваними є нові хвилі технологічних змін і цифровізації, які трансформують торгівлю та ставлять виклики глобальній торговій системі.

Цифровізація та пов'язаний з нею перехід до послуг обіцяє змінити форму торгівлі та відкриває важливі можливості для країн, що розвиваються.

Цифрова комерція дозволяє компаніям будь-якого розміру в будь-якій точці світу отримати доступ до нових ринків. Але багатьом країнам, що розвиваються, бракує необхідної технічної, нормативної, фінансової та освітньої інфраструктури, тому вони ризикують залишитися позаду.

Як передовим країнам, так і країнам, що розвиваються, знадобиться допомога для плавного переходу від виробництва до сфери послуг за

допомогою програм сприяння розвитку навичок, мобільності робочої сили та гендерної рівності.

Також будуть потрібні чіткі міжнародні правила для цифрової комерції, їх обговорення вимагатиме координації та досвіду політиків і сильного національного цифрового сектору, який зможе визначити проблеми та потенційні рішення.

У міру розвитку торгових можливостей провідні енергетичні компанії також все більше цифровізують свою діяльність, щоб підвищити ефективність і краще керувати та оптимізувати щоденні зміни своїх прибутків і збитків. Вони переходять на хмарні екосистеми, уніфікують джерела даних, створюють мобільні можливості, автоматизують операції та створюють орієнтовані на клієнтів платформи та ринки.

Важливо, що вони також використовують переваги нових технологій, щоб генерувати інформацію та приймати кращі та швидші рішення. Інші в галузі повинні наслідувати їх приклад.

У дослідженні Dennis Novy, Alan M. Taylor; *Trade and Uncertainty. The Review of Economics and Statistics* 2020; 102 (4): 749–765. doi: https://doi.org/10.1162/rest_a_00885 є декілька важливих висновків.

- По-перше, обсяги торгівлі дійсно реагують на шоки невизначеності, і вплив є кількісно та статистично значущим. Крім того, обсяг торгівлі значно більше реагує на шоки невизначеності, ніж обсяг промислового виробництва; це збільшення показує, що існує щось принципово інше в динаміці торгівельних товарів, що постачаються через канали імпорту, порівняно з пропозицією, що походить від внутрішнього промислового виробництва.
- По-друге, ці висновки справедливі не лише на агрегованому рівні, а й на дезагрегованому рівні, вказуючи на те, що посилена динамічна реакція товарів, що торгуються, є не лише ефектом галузевої структури. Крім того, вплив і посилення найбільші в секторах товарів

тривалого користування порівняно з секторами товарів нетривалого користування.

Переосмислення функції торгівлі

Розуміння економічних наслідків — позитивних чи негативних — війни в Україні та подальшої енергетичної кризи вимагає від нафтогазових компаній зміцнити свої комерційні та торговельні можливості. Щоб створити більш стійку функцію торгівлі, компанії повинні розглянути наступні кроки.

Війна в Україні – це ситуація, що розвивається, і загрози змінюються швидко. Дуже важливо, щоб керівники перевіряли питання готовності зі своїми командами з кібербезпеки технологій і операцій. Ці запитання можуть включати:

- Загальні питання кібербезпеки
- Чи є у нас підприємства та/або постачальники в постраждалому регіоні?
- Чи сегментовані послуги, що лежать в основі критично важливих бізнес-служб, від корпоративних мереж?
- Чи є у нас якісь не вирішені/відкриті порушення, до яких можуть бути залучені суб'єкти державного рівня?
- Чи були у нас зломи за участю російського чи українського загрозового суб'єкта за останні п'ять років?
- Які конкретні технічні, ділові та організаційні заходи та плани дій у надзвичайних ситуаціях ми запровадили, щоб реагувати на підвищені рівні загрози поточної кризи?
- Чи всі зовнішні та віддалені служби повністю виправлені, оновлені та захищені?
- Чи застосовується багатофакторна автентифікація?
- Чи всі системи, що лежать в основі критично важливих бізнес-служб, виправлені та оновлені?

Таблиця 3.1

Основні форми підтримки та стимулювання торговельної діяльності МСП

Форми стимулювання торговельної діяльності МСП
<ul style="list-style-type: none"> • Зрозуміти доступний ризиковий капітал в організації та виділити його більше на торгівлю. • Внесіть необхідні зміни в тактичну операційну модель, щоб оптимізувати маржу в інтегрованому ланцюжку створення вартості. • Почати інвестувати в технології оптимізації ланцюжка створення вартості та інші цифрові технології (штучний інтелект (AI) і машинне навчання), щоб підвищити точність і ефективність ключових процесів протягом життєвого циклу торгівлі. • Переглянути торгову стратегію з огляду на нові торгові потоки, очікувані арбітражні можливості (глобальні та регіональні) і нові вимоги до доступу до торгових потоків (наприклад, термінали, депо, сховища тощо). • Посилити захист кібербезпеки для захисту комерційно конфіденційних даних.

Проблема в тому, що великі держави відмовляються від створеної ними системи вільної торгівлі. Їхні пріоритети змінюються через проблеми глобальної безпеки та загострення внутрішніх політичних та економічних вимог. І для країн, що розвиваються, і країн з ринковою економікою, що розвивається, глобальна торгова система дедалі більше змінюється відповідно до цих пріоритетів.

Як вже згадувалось, нещодавно США запровадили санкції, чорні списки,

контроль експорту та імпорту, інвестиційні обмеження, візові заборони та правила технологічних операцій, що було описано як «американський технонаціоналізм».

У жовтні 2022 року були введені нові обмеження, які обмежують можливості Китаю купувати передові напівпровідники та технології їх виготовлення, щоб перешкоджати його можливостям штучного інтелекту.

Для економік, що розвиваються, перспектива технологічного відокремлення, ймовірно, змусить вибір між одним та іншим табором, як це вже виявили країни, на які США тиснуть, щоб вони розірвали зв'язки з китайським виробником технологій Huawei.

Рис. 3.1 – Соціально-економічні аспекти, які впливають на стійкість глобальної торгової системи в умовах невизначеності

У грудні 2022 року Канада та її друзі та союзники (Австралія, Франція, Німеччина, Японія, Велика Британія, США) оголосили про створення Альянсу стійких критичних корисних копалин, а Велика сімка розробляє ініціативу щодо інвестування в безпечне постачання критичних корисних копалин. корисні копалини.

Для економік, що розвиваються, це може звучати як повернення до політики холодної війни, коли лідери таких країн, як Заїр (нині Демократична Республіка Конго) зі стратегічними ресурсами, залицялися то однією, то іншою стороною, зазвичай із руйнівними наслідками для управління.

У цьому контексті існує потреба у зміцненні глобальної торгової системи, щоб допомогти країнам, що розвиваються, усунути пов'язані з торгівлею обмеження для зростання.

3.2 Визначення пріоритетних напрямів розвитку глобальної торгової системи.

Глобалізація неухильно зростала протягом десятиліть після закінчення Другої світової війни, при цьому частка торгівлі у відсотках світового ВВП зросла з 20 відсотків на початку післявоєнного періоду до майже 60 відсотків безпосередньо перед глобальною фінансовою кризою (GFC) (Aiyar et al. , 2023). [6]

Однак після GFC цей рух до глобалізації застопорився. Великі держави, які створили та підтримували систему вільної торгівлі, тепер мають інші пріоритети. Це ставить більшість ринків, що розвиваються, у скрутне становище.

Якщо США та Китай будуть проводити нову стратегію політики балансу сил, обидва прагнутимуть посилити свою владу, вимагаючи однозначної прихильності.

Для супердержави-суперника більше «союзників» означає більшу

надійну силу для створення загроз (економічних чи військових) і більшу перспективу стримування. Але для всіх інших країн розрахунок інший.

Сполучені Штати та Китай змінюють систему та змушують інші країни обирати сторону у зростаючому геостратегічному суперництві.

Найкращою стратегією для інших країн може бути неприєднання — не лише для захисту власних інтересів, а й для стримування наддержав.

Серед останніх подій — торговельна напруженість між США та Китаєм, пандемія Covid-19 і російське вторгнення в Україну — підвищили перспективу розвороту.

Один із способів, якими може відбутися цей поворот, — це «фрагментація» торгівлі на блоки країн, що приєдналися. Дійсно, у своїй нещодавній промові міністр фінансів Джанет Єллен закликала до руху до «підтримки друзів», процесу, який передбачає забезпечення того, щоб ланцюжки постачання США базувалися в «довірених країнах» (Міністерство фінансів США, 2022).

Наслідки фрагментації є важливими, оскільки потенційне підвищення надійності ланцюга постачання може супроводжуватися зменшенням сукупного виробництва (Javorcik та ін., 2022;) [7] або інфляційним тиском (Lagarde, 2023). [8]

Фрагментація торгівлі може статися або через передбачувані ризики майбутнього порушення торгівлі, або у відповідь на минулі події.

Стратегічні сектори можуть бути більш чутливими до зростання геополітичного ризику (Caldara and Iacoviello, 2022) [9] і, отже, більш схильні до фрагментації.

Загалом, наприклад, стратегічні сектори відіграють велику роль у падінні імпорту США з Китаю.

Протягом досліджуваного періоду близько 20% світової торгівлі (у доларовому розрахунку) припадає товари стратегічних секторів економіки.

Приклади включають напівпровідники, ядерні технології та

фармацевтичні продукти. Такі товари більш схильні до фрагментації торгівлі принаймні з двох причин.

- По-перше, вони можуть бути в середньому більш спеціалізованими, ніж інші товари, що означає, що вони будуть менш замінні іншими товарами під час кризи. Таким чином, компанії, швидше за все, вживатимуть попереджувальних заходів для захисту ланцюгів поставок товарів стратегічного призначення у випадках, коли зростає геополітичний ризик.
- По-друге, враховуючи те, що мова йде про товари, критичні для національної, військової та економічної безпеки, вони стикаються з вищим ризиком того, що уряди запровадять обмеження на їхню торгівлю. Наприклад, уряд США запровадив нові обмеження на експорт до Китаю деяких стратегічно важливих товарів, у тому числі напівпровідників, і багато урядів запровадили обмеження на експорт медичних товарів на початку пандемії Covid-19 (Bown, 2022b) [10]

Хоча стратегічно-важливі товари можуть бути особливо сприйнятливими до геополітичного ризику, а отже, і до фрагментації торгівлі, добре відомо, що торговельні потоки також реагували на економічні сили, що виникають через американсько-китайські тарифи [11].

Таким чином, можливо, що зменшення імпорту таких товарів з Китаю може бути частково результатом тарифів, якщо вони, як правило, накладалися непропорційно на товари стратегічних секторів.

Останні тенденції у глобальній торговій системі – витрати, альтернативні джерела, збої в матеріально-технічному забезпеченні та нестача матеріалів і робочої сили – усі вказують на– більшу увагу до управління ризиками.

Поточна криза підкреслила потребу організацій у покращенні видимості ланцюжків поставок, де ризик часто криється в постачальниках підрівня.

Такі запитання, як «Хто є постачальниками наших постачальників?» і

«Звідки походить наша найважливіша сировина?» може здатися очевидним, але цей рівень видимості та розуміння того, де може бути потенційний ризик, є надзвичайно важливим для організацій, щоб мати можливість реагувати та адаптуватися до подальших порушень.

Менеджери ланцюгів постачання будуть зосереджені на створенні стійкості своїх операцій, і все це починається з видимості та готовності.

Регіоналізація та постачання всередині країни також стають більш привабливими варіантами з точки зору безпеки, безпеки та стабільності, які вони забезпечують.

Щоб боротися з невизначеним майбутнім і будувати стійку до ризиків торгову систему, компаніям необхідно перебудувати свої ланцюги поставок на основі трьох ключових ідей: стійкості, відповідності та стійкості.

Багатьом організаціям наразі не вистачає видимості, зрілості планування, управління, персоналу та аналітики в реальному часі, щоб полегшити управління ризиками в ланцюзі поставок і підвищити стійкість, а також збалансувати витрати.

Тому оцінка є ключовою. Це включає в себе оцінку альтернативних джерел, змін у виробництві та стратегій пошуку для диверсифікації ресурсів ланцюга поставок.

Проведення оцінки ризиків стратегічних постачальників для мінімізації збоїв у ланцюзі постачання також є важливим, як і повна оцінка робочої сили та рівня запасів для коротко- та довгострокового планування для запобігання потенційним майбутнім збоям.

Крім того, обов'язково відстежуйте існуючі та очікувані санкції, щоб найкраще оцінити їхній потенційний вплив на ваш бізнес.

Сучасні ланцюги поставок повинні мінімізувати щоденні ризики, але також поглинати, адаптуватися та відновлюватися після катастрофи, коли та де б вона не сталася.

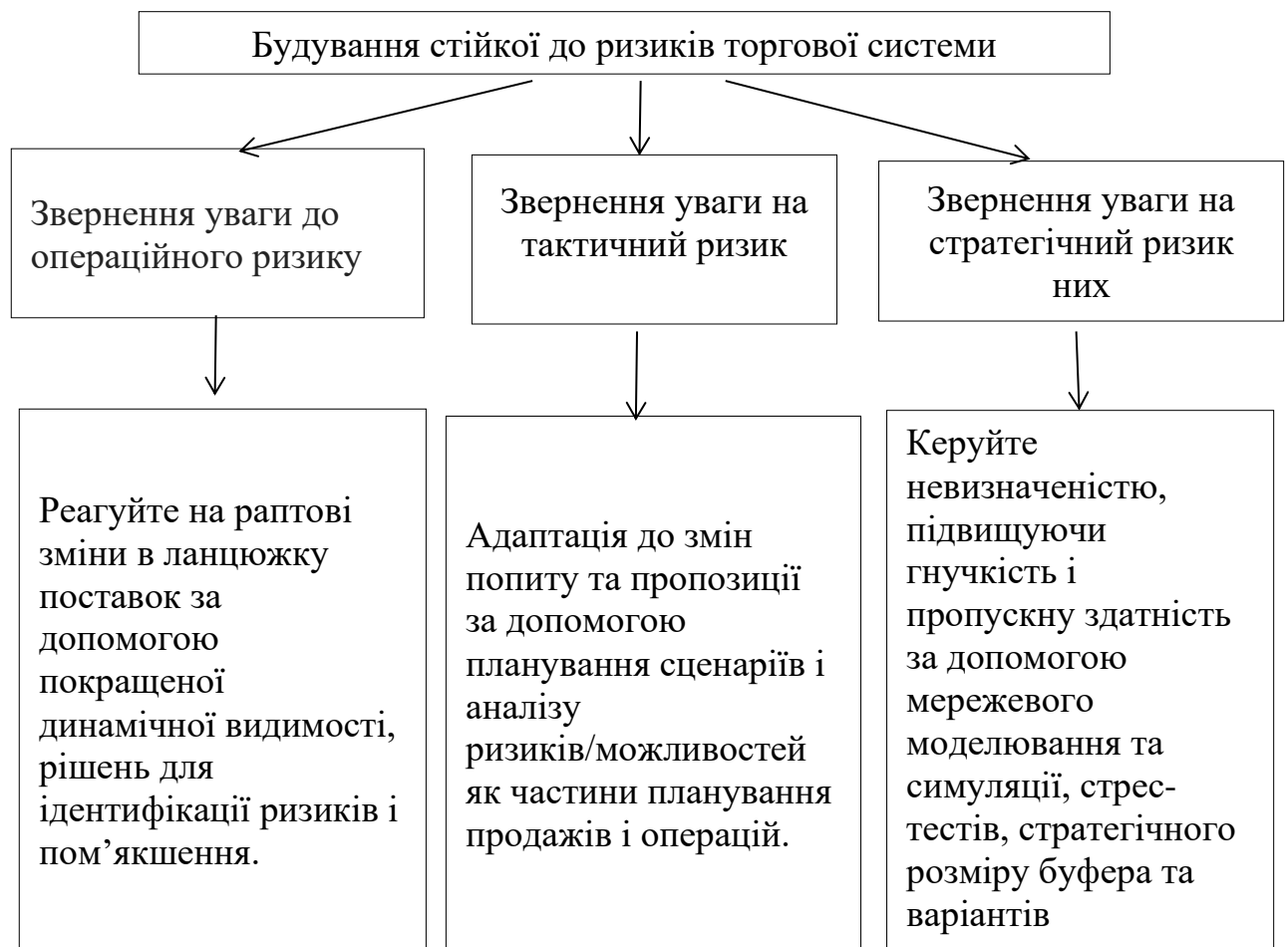

Рис. 3.2 Принципи розбудови стійкої до ризиків торгової системи

Організації можуть проактивно керувати ризиками та підвищувати стійкість, будуючи інтелектуальні та стійкі ланцюги поставок, які є обізнаними про ризики, безпечними, прозорими, адаптивними, швидкозмінними та оптимізованими.

Переваги:

- Раннє виявлення логістичних проблем, стрибків попиту та браку матеріалів;
- Динамічна видимість ланцюга постачання, щоб реагувати на збої в міру їх виникнення, а також допомагати досягати цілей сталого розвитку та відповідності нормативним вимогам;
- Потенціал для компенсації інвестиційних витрат, оскільки ті самі

технології, які ви використовуєте для побудови свого інтелектуального ланцюга постачання, можуть забезпечити середньо- та довгострокові переваги для стійкості та відповідності.

Відповідний ланцюжок постачання є розумним і гнучким, здатним передбачати й адаптуватися до мінливих умов бізнесу та залишатися застосовним до очікувань клієнтів, вимог зацікавлених сторін і потенціалу екосистеми з даними, аналітикою та автоматизацією в основі.

Російсько-український конфлікт та інші збої, такі як пандемія COVID-19, підігрують зростаючий інтерес до reshoringу як альтернативної стратегії.

Основна ідея полягає в тому, що розміщення постачальників поблизу місць складання та виробництва може зменшити дефіцит продукції. Кілька провідних організацій оголосили про плани налагодити постачання ближче до ринків, які вони обслуговують.

Ризик, який збої привнесли в глобальні ланцюги поставок, підштовхнув до збільшення обсягів закупівлі та виробництва всередині країни. Це ключове питання та важливий зв'язок, тому що цей ризик виявляють знову і знову.

Частиною цього також є підвищення ефективності вдома, наприклад, забезпечення розумного виробництва.

Окремі, але пов'язані фактори спонукають виробників переносити виробництво ближче до дому: витрати, обмеження в ланцюжку постачання та екологічні, соціальні проблеми та проблеми управління.

Ці фактори підвищують інтерес до стратегій місцевого ланцюжка поставок. Нещодавня угода Électricité de France (EDF) про придбання частини ядерного енергетичного бізнесу GE, який GE купив у Alstom у 2015 році, є прикладом цього переходу від глобалізації до локалізації.

Франція посилює свою залежність від атомних електростанцій, які вже виробляють 70% електроенергії. Було вирішено, що для цього потрібно краще контролювати весь ланцюжок постачання таких заводів.

Іншим прикладом є обладнання для виробництва напівпровідників.

Уряди США та Нідерландів заблокували ASML , найбільшого у світі виробника літографічного обладнання, яке використовується для виготовлення комп'ютерних чіпів, від продажу своїх найсучасніших машин до Китаю.

Reshoring — це триваюча тенденція до зростання в багатьох секторах. Незважаючи на те, що це може здатися привабливою стратегією для деяких країн, вона пов'язана з додатковими витратами та викликами.

У той же час це також відкриває можливості для вдосконалення, якщо для планування та виконання використовується правильна технологія.

Ці стратегічні зміни в ланцюгах постачання значно вплинуть на транспортну інфраструктуру в багатьох країнах світу. Цей додатковий попит на внутрішні постачання створить можливості та загрози для різних видів транспорту.

Необхідно прискорити реалізацію проектів покращення інфраструктури, а також покращити управління наявними транспортними ресурсами.

Ще одним пріоритетом буде визначення альтернативних каналів постачання, ізольованих від політичних і зовнішніх впливів. Цього можна краще досягти, розвиваючи стратегічні альянси з країнами Африки, щоб забезпечити більш надійні джерела ключових металів, і створюючи спільні підприємства з австралійськими компаніями як джерела ключових руд.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Існує багато факторів, що визначають тривалість торгівлі, і серед них невизначеність ринку є нещодавно відкритим параметром, якому останнім часом приділяється багато уваги. Ринкова невизначеність виникає внаслідок економічної рецесії та/або економічної політики уряду, пандемій, війн.

Останні події, які сколихнули глобальні ланцюжки поставок. У поєднанні з китайсько-американською торговельною війною та іншими порушеннями, пов'язаними з пандемією та кліматом, безперечно, прискорили рух західних компаній до зменшення їхньої залежності від Китаю щодо комплектуючих і готової продукції та від Росії щодо транспортування та сировини. Виробники схиляються до більш локалізованих або регіональних стратегій пошуку.

Ступінь фрагментації торгівлі, який можна спостерігати у багатьох двосторонніх торговельних потоках зростає, що має велике значення з огляду на потенційні вигоди та витрати, пов'язані з цим явищем. Використовуючи щорічні дані двосторонньої торгівлі, досліджено деякі докази фрагментації, зокрема щодо торгівлі між США та Китаєм, але не бачимо чітких доказів ширшого розколу світової торгівлі на окремі блоки. Тож, що між США та Китаєм торгівля АТР більш фрагментована, ніж іншими товарами.

Але підхід до локалізації не є панацеєю. Оскільки Китай зараз є домінуючим, якщо не єдиним, джерелом тисяч компонентів, зменшення залежності від нього в багатьох випадках потребуватиме значних інвестицій і часу.

Певні галузі відчують глобальні зриви гостріше, ніж інші, причому енергетика буде найбільш постраждалим через поступове припинення Заходом російської нафти та газу та спроби замінити Росію як джерело енергії. Тиск на організації з метою підвищення сталості та збільшення використання альтернативних джерел енергії також продовжуватиме впливати на

корпоративні енергетичні стратегії та діяльність у всьому світі. Тим часом, галузі зі складними глобальними ланцюжками поставок, такі як напівпровідники, автомобілі та споживча електроніка, також зіткнуться з важкими трансформаціями, оскільки компанії вживатимуть заходів для підвищення стійкості та зменшення своєї залежності від китайського виробництва.

ВИСНОВКИ

Важливість збереження відкритої та інклюзивної системи багатосторонньої торгівлі підкреслюється в останньому звіті Світової організації торгівлі, стверджується, що відкрита торгівля (на відміну від того, щоб усі країни захищали своїх власних виробників і продукцію) є найкращим способом пом'якшити величезні і зростання вартості вторгнення Росії в Україну. Російське вторгнення в Україну може спричинити додаткові збої на світових енергетичних і продовольчих ринках.

Геополітичні конфлікти та інфляція продовжує бути головною економічну загрозу.

Порівняно безпечне торговельне середовище, яке дозволило компаніям розвивати розгалужені світові мережі постачання протягом останніх 30 років, поступилося місцем більш невизначеному, яке вимагатиме нового балансу між традиційними цілями ефективності та зниження витрат, з одного боку, та підвищеної обізнаності. глобальних ризиків і кроків, необхідних для їх пом'якшення з іншого.

Останні моделі світової торгівлі надають чіткі докази того, що багато організацій уже надають пріоритет стійкості ланцюга поставок і глобальній диверсифікації. У короткостроковій перспективі компанії повинні вжити ряд заходів, щоб адаптуватися до глобальної економічної ситуації, що змінюється:

На стратегічному рівні компанії повинні оцінити можливості в ланцюжку створення вартості, щоб покращити реагування.

Плануйте непередбачені випадки для ресурсів, що знаходяться під ризиком, визначених у ланцюжках створення вартості. Наприклад, компанії можуть фінансувати дослідження та розробки для пошуку альтернатив рідкісним мінералам або вони можуть розвивати відносини з постачальниками в різних глобальних регіонах.

На стратегічному рівні передбачено досягнення наступних цілей:

- Надайти пріоритет крокам для підвищення стійкості, таким як створення буферних запасів основних товарів і попередня кваліфікація альтернативних постачальників.

- Планувати непередбачені випадки для ресурсів, що знаходяться під ризиком, визначених у ланцюжках створення вартості. Наприклад, компанії можуть фінансувати дослідження та розробки для пошуку альтернатив рідкісним мінералам або вони можуть розвивати відносини з постачальниками в різних глобальних регіонах.

У довгостроковій перспективі компанії повинні прискорити зусилля щодо включення планування геополітичного сценарію в процеси розподілу капіталу та управління ланцюгом поставок. Сценарні плани мають бути спрямовані на покращення довгострокової стійкості ланцюга постачання на підтримку загальної стратегії зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Goldberg, Pinelopi K., and Tristan Reed. 2022. "Demand-Side Constraints in Development: The Role of Market Size, Trade, and (In)Equality." Yale University Working Paper, New Haven, CT.
2. МВФ <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2023/06/growing-threats-to-global-trade-goldberg-reed>
3. <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-war-ukraine-reshaping-world-trade-and-investment>
4. <https://www.oecd.org/newsroom/international-trade-statistics-trends-in-second-quarter-2023.htm>
5. <https://unctad.org/news/global-trade-growth-returns-outlook-2023-poor>
6. Aiyar, S., J. Chen, C. H. Ebeke, R. Garcia-Saltos, T. Gudmundsson, A. Ilyina, A. Kangur, T. Kunaratskul, S. L. Rodriguez, M. Ruta, et al. (2023). Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. International Monetary Fund.
7. Javorcik, B. S., L. Kitzmueller, H. Schweiger, and A. Yildirim (2022). Economic Costs of Friend-shoring.
8. Bown, C. P. (2022b). How COVID-19 Medical Supply Shortages Led to Extraordinary Trade and Industrial Policy. *Asian Economic Policy Review* 17 (1), 114–135
9. Lagarde, C. (2023, April). Central Banks in a Fragmenting World.
10. Caldara, D. and M. Iacoviello (2022, April). Measuring Geopolitical Risk. *American Economic Review* 112 (4), 1194–1225.
11. Freund, C., A. Mattoo, A. Mulabdic, and M. Ruta (2023). Is US Trade Policy Reshaping Global Supply Chains?
12. Caldara, Dario, Sarah Conlisk, Matteo Iacoviello, and Maddie Penn (2022). "The Effect of the War in Ukraine on Global Activity and Inflation," FEDS

Notes. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System, May 27, 2022, <https://doi.org/10.17016/2380-7172.3141>.

13. Schumpeter, 1942 Joseph A. Schumpeter *Capitalism, Socialism, and Democracy* Harper and Row, New York, NY (1942)

14. Carlsson et al., 2002 Bo Carlsson, Staffan Jacobsson, Magnus Holmén, Annika Rickne *Innovation systems: analytical and methodological issues* *Res. Policy*, 31 (2) (2002), pp. 233-245, 10.1016/S0048-7333(01)00138-X.

15. Moore, 1993 James F. Moore *Predators and prey: a new ecology of competition* *Harv. Bus. Rev.*, 71 (3) (1993), pp. 75-864. Blassa, B. *Export and economic growth* // *Journal of Development Economics*. 1978. V. 5. N 6. P. 181—189.

16. World Trade Organization (2019a) *Press Release: Global Trade Growth Loses Momentum as Trade Tensions Persist*. 2 April. Режим доступа: https://www.wto.org/english/news_e/pres19_e/pr837_e.htm (дата обращения: 19.08.2019).

17. Евростат https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods&oldid=502739 .

18. Мойсей В. І. Функціональна роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації / В. І. Мойсей // *Міжнародна економіка*. – 2010. – № 4/12. – С. 65–70.

19. Богашко О.Л. Глобальні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та кон'юнктура світових ринків товарів і послуг // *Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів : матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (11 квітня 2019 року)*. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 311 с. (Електронне видання) – с. 27-30 // https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/forum_2019osnova-2-2.pdf

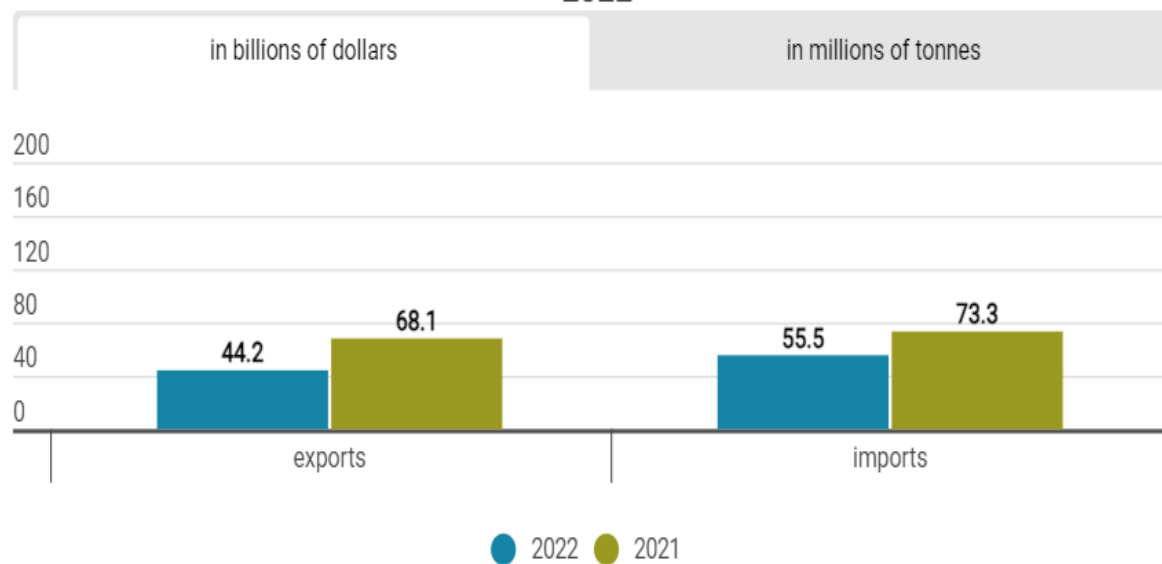
20. World Trade Statistical Review 2020 // https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts20_toc_e.htm

21. https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr876_e.htm
22. International Monetary Fund, SPEECH "Restoring Sustainable Flows of Capital and Robust Financing for Development ".
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/07/09/sp070820-restoring-sustainable-flows-of-capital-and-robust-financing-for-development>
23. The insolvency time bomb: prepare for a record-high increase in insolvencies, the collateral damage of the Covid-19 crisis. Euler Hermes URL
https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/news/the-insolvency-time-bomb--prepare-for-a-record-high-increase-in-.html

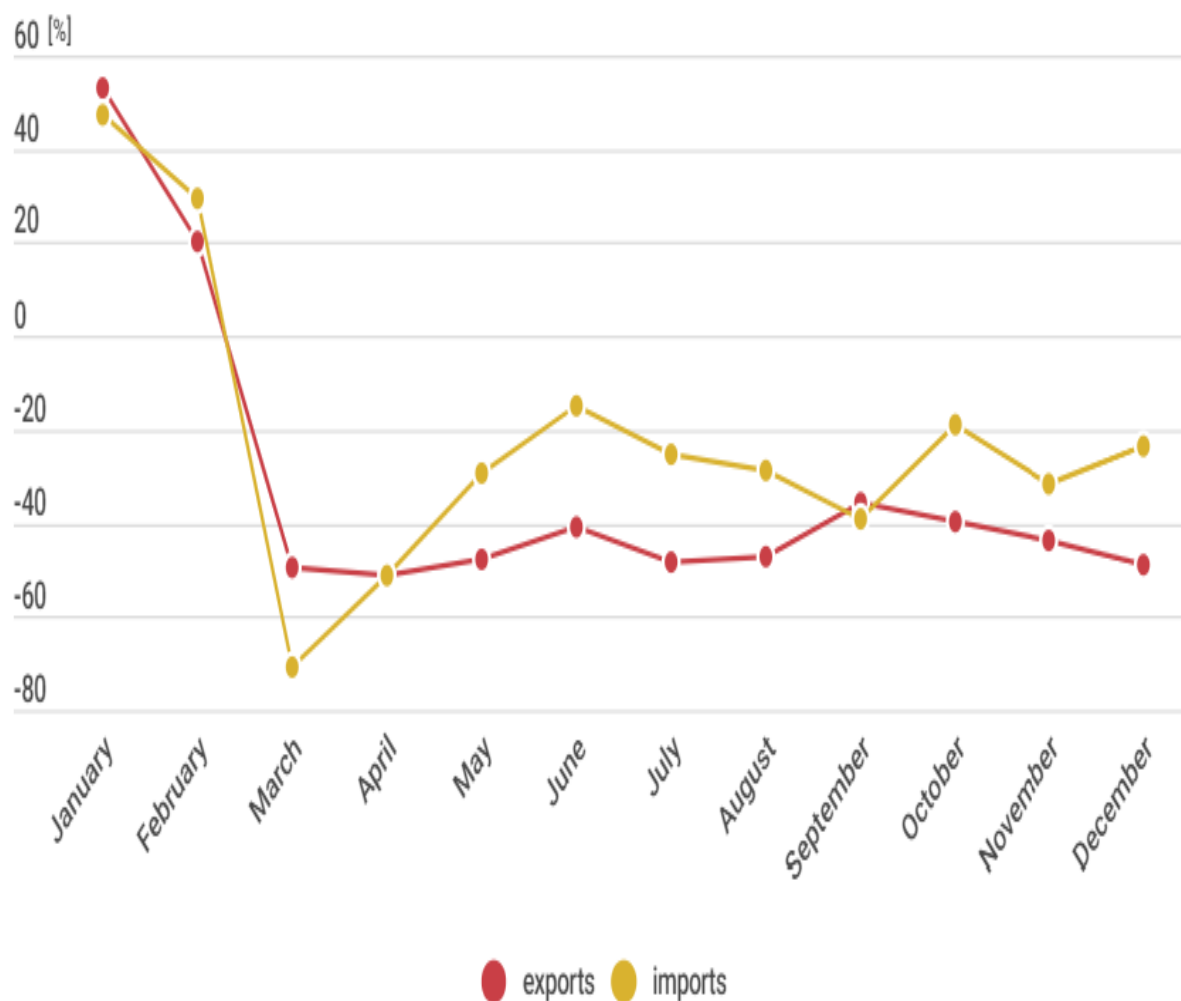
ДОДАТКИ

Chart 1. Comparison of Ukraine's commodity exports and imports in 2021 and 2022

Джерело: Державна митна служба України.

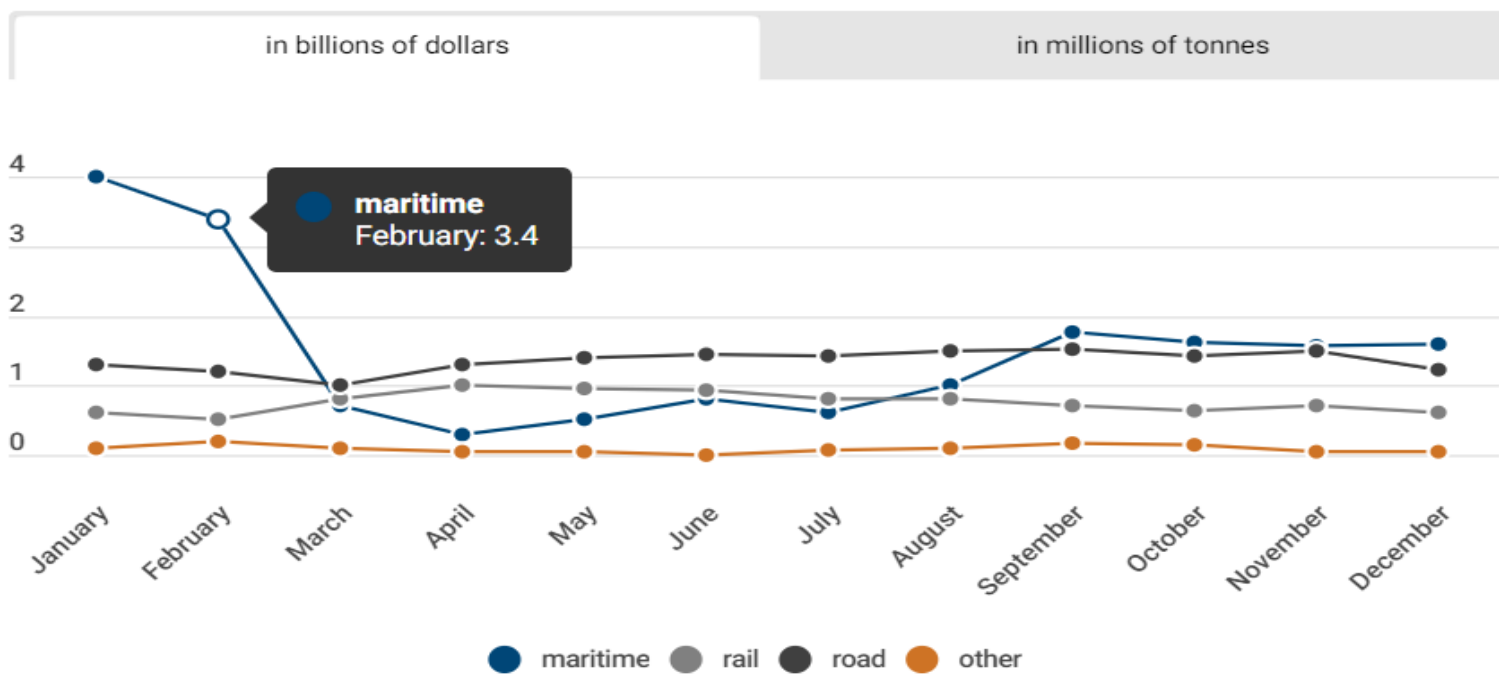
Chart 2. Monthly exports and imports dynamics in 2022

Джерело: Державний комітет статистики України, Державна митна служба України.

Розвиток міжнародної торгівлі товарами, ЄС-27, 2009–2019 р.

Chart 3. Monthly commodity exports in 2022 according to means of transport

Джерело: Міністерство інфраструктури України.

Chart 5. Comparison of Ukraine's commodity exports and imports in 2021 and 2022 according to specific regions

